

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נִפְלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

תחושת הצדק האינטואיטיבית שיש ליהודי היא משהו
שיש לו במשותף עם לא־יהודים, לכן היא מאפשרת ליצור אתם יחס.
כלומה, כשאני יכול להתחבר לגוים ולהרגיש עמם אחוה מסוימת,
אני יכול גם להביא לידי ביטוי את התורה המולדת שלי,
אותה השתיל בלבי ה' כשהוא בחר בעם ישראל להיות שליחיו
להביא את אור התורה הזה לכל העולם.

[מתוך השיעור 'אמונה, מסירות, דאגה ואחריות']

בלק תשפ"ה

04 **לוקחים אחריות**
מכתב מהרב

06 **אמונה, מסירות, דאגה ואחריות**
המימוש המלא של תכונות השליחות
הרחבת מעגל השליחות
עד למעגל האנושות כולה

20 **"כי טוב זמרה אלקינו"**
לע"נ ר' אבי פיאמנטה ע"ה
הקשר בין עבודת הזמרה
לשלבי הגאולה

25 **הניגון החסידי**
ניגון מספר 571
מיום כ"ה מנחם-אב תשפ"ד

26 **הסיפור החסידי**
אותיות פורחות באויר
ה'אור החיים' הקדוש

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
למה אני לא מרגיש אהבת ה'
וגילוי י"ג מדות הרחמים בבר-מצוה

29 **פאזל וישראל**
יעקב וישראל
רזי ילמד אותנו על נאמנות העבד
עם האדון, הנהגות הבן עם האב
ומה יותר טוב משניהם

העלון מופק ע"י עמותת

אוהבים להיות יהודים.

לקבלת השיעורים במייל

ולהצטרפות לצוות המפיצים:

itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל

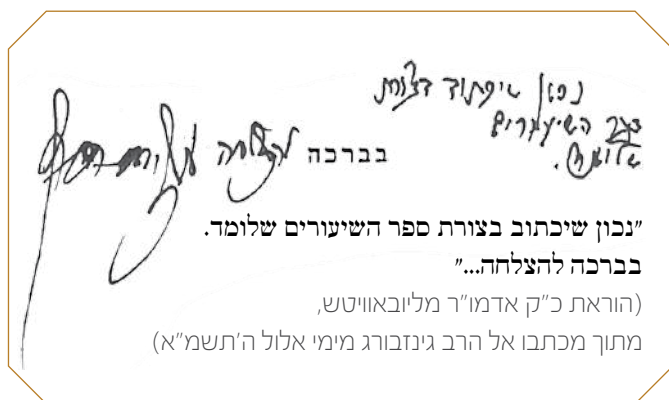
עיצוב: דעה צ'צ' אביחיל

מערכת: הרב יוסף פלאי,

בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי

עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-

זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווח

הקדמת המערכת

השבוע בגליון שני שיעורים: **המשך** השיעור **לכבוד ג' תמוז** שהתפרסם בשבוע שעבר ושיעור על **עבודת הנגינה והזמרה** לע"נ בעל המנגן **ר' אבי פיאמנטה**. השיעור הראשון – **אמונה, מסירות, דאגה ואחריות** – **מרחיב** בצורה נפלאה את **העיון בארבע התכונות שצריך ללמוד מהרבי מליובאוויטש**, עליהן נכתב כבר בשבוע שעבר. ההתבוננות המעמיקה, **שמפצלת את התכונות ומעמיקה בהן** מאפשרת להפנים טוב יותר ותובעת **מימוש הרבה יותר רחב ו'קיצוני'**. שיעור שחובה **ללמוד בנחת**, כדי למצות את **ריבוי הפרטים היפהפיים** שבו, ולכוון את **השאיפות** שלנו גבוה יותר ויותר. בשיעור השני – **"כי טוב זמרה אלקינו"** – שיעור שנמסר לאחר השמועה הלא־טובה על פטירתו של ידיד יקר ורבי־שנים, **ר' אבי פיאמנטה**, נוגע הרב בכח **המופלא של הזמרה בדרך לגאולה** האמתית והשלמה על כל שלביה, **עד לתחית המתים**. מבין דפי הגליון **כבר 'מריחים' את הקמפיין** המתוכנן לעוד שבועיים אז, **היכנו היכנו!** כל אחד ואחת מוזמנים **להעתר למכתב האישי של הרב** בתחלת הגליון ולהצטרף לעושים ולמעשים **בהרחבת המעגלים ובביסוס האמצעים** לפעילות הענפה. כמו תמיד, אתם מוזמנים להתעדכן באתר **הקהילה הפעילה** שלנו itiel@pnimi.org.il

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת פינחס הבעל"ט:
נ"ך יומי – מלכים ב' פרקים ג"ט; משנה – מכות פרק ג.

לוקחים אחריות

השליחות שלנו

המתקנת את חיי הפרט, המשפחה והחברה; ביחוד התורה והמדע, המפתח ליחוד הקדש והחול, שיחולל שינוי במציאות כולה; בסוגיות של מלכות ישראל, החל מתיקון המנהיגות של עם ישראל בארץ ישראל עד לכינון עולם צודק ומוסרי יותר).

מגבירים את הפעילות

בשנים האחרונות, בגלל הקשיים הבריאותיים, בהשגחה פרטית, הפעילות שלנו התבטאה בעיקר בשיעורים שהופצו בכתב, בהיקפים שהתאפשרו. ברוך ה', מחיה החיים נותן לנו חיים, בריאות והתחזקות, ובעזרת ה' הפעילות שוב מתרחבת ומתחדשת, בכמות ובאיכות.

אני מזמין את התלמידים והחברים, בעלי האמונה, המסירות והלב הדואג-האכפתי לקחת ביחד את האחריות הזו.

בתקופה הקרובה נערוך קמפיין שמגמתו לחבר אלינו את האנשים הרבים שנחשפו בשנים האחרונות לשיעורים, אך בלי שאנחנו נחשפנו אליהם, ולגייס את האמצעים שיאפשרו לנו להמשיך ולהרחיב את הפעילות למעגלים נוספים.

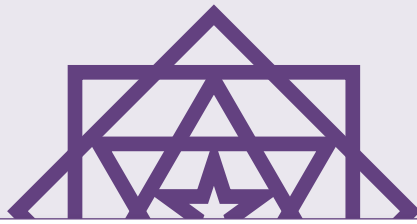
אנו זקוקים לכל אחד ואחת מבעלי האמונה, המסירות, האכפתיות והאחריות, שיצטרפו אלינו לכמה ימים מרוכזים של פעילות שתאפשר פריצה חדשה במשימה שלנו, אותה תמצת הרבי במשפט קצר – 'הפוך את העולם היום!'

הרבי מליובאוויטש חנך אותנו – בדוגמה אישית מעוררת השראה ובדרישה בלתי פוסקת מהכלל ומהפרט, בהתוועדויות וביחידויות, במאמרים, בשיחות ובאגרות קודש – לאמונה, מסירות, דאגה ואחריות. אמונה בה' ובטובו, הכוללת גם אמונה באור ובטוב האין-סופיים הטמון בנשמתו של כל יהודי ובכלל אמונה בטוב שבמציאות כולה. האמונה גורמת למבט אופטימי על המציאות ולבטחון שהפעולות הטובות שלנו עתידות להניב פירות.

מסירות לשליחות מתוך דבקות במטרה. הכרה בתכלית העבודה שלנו, בשליחות הכללית של הדור ובשליחות האישית של כל אחד – "להביא לימות המשיח" – גורמת להתמסרות ולהתמקדות מלאות בעבודת השליחות עד להשגת היעד.

דאגה אמיתית לזולת, המתבטאת באכפתיות אמיתית בלב, באהבת הבריות וברחמים על כל מי שנזקק להם, ובמימוש הדאגה הזו במעשה בפועל, בכל מה שנדרש. לקיחת אחריות, מתוך קבלת-עול לשליחות שה' הטיל עלינו ועלינו לממש אותה.

האחריות המוטלת עלינו היא "לתקן עולם במלכות שדי" – להביא את אור התורה לאנושות כולה ולחבר אותו לכל הרבדים של מציאות החיים (בעבודת ה' בתורה ובתפלה מתוך התחדשות מתמדת; בתורת הנפש,

השרפה אשר שרף ה'

המכתב הזה, עד כאן, נכתב בבוקרו של יום. בערב ובלילה שאחריו נגעה בנו יד ה' בשרפת מחסן הספרים של גל עיני ביצהר (בו אוחסנו למעלה מ־20 אלף ספרים שהיו למאכולת אש). כידוע, כפי שנדפס בראש כל ספר, על הספרים קבלנו ברכה מיוחדת מהרבי - "נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד".

השרפה מעוררת אותנו לשים לב שלצד ההפצה בשאר המדיות אסור לנו להזניח את העיקר - כתיבת, הדפסת והפצת הספרים (וכשארין מזדריזים בכך כדבעי

נתקיים בספרים הקיימים "ודלא מוסיף יסף" ר"ל). ממילא, ענין עיקרי זה יתפוס חלק משמעותי ביעדי הפעילות העתידית, וה' יהפוך לנו את הדין לרחמים, כפתגם כ"ק אדמו"ר הצמח־צדק - "אחרי שרפה מתעשרים" (וכל מי שרואה את המסר האלקי כאן כמכוון גם אליו, כחלק ממשפחת התלמידים וכשותף בשליחות הזו, יטול חלק בע"ה גם בברכת ה' שבאה אחרי השרפה).

בברכה נאמנה,

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
פ	ת	ו	ר	ת	ך

ימי
הקמפיין
ד'ו' אב

עת לפרוץ!

חוזרים לפעילות ולשיעורים.
להפוך את העולם!

זו העת לפרוץ.

אמונה, מסירות, דאגה ואחריות

קיצור מהלך השיעור

בשיעור המאלף מליל ג' תמוז, שפורסם בשבוע שעבר, למדנו אודות ארבע תכונות יסוד של הרבי מליובאוויטש, אותן עלינו לאמץ בשביל לממש את השליחות שלנו בעולם בצורה הטובה ביותר – אמונה, מסירות, דאגה ואחריות. כל אחת מהתכונות הללו יכולה להופיע באופן מצומצם, כדוחפת לממש את הכחות הקיימים בנו בפועל, או בצורה קרובה לגילוי, והיא יכולה גם להופיע במובן הכי רחב, תוך דלית כחות מהמקום הכי נעלם בנפש. בשיעור שנמסר ביום ג' תמוז יש פירוט של כל אחת מהתכונות ודחיפה למימוש מלא שלה, באופן הכי עמוק ורחב. פרק א מפרט את האמונה לארבע קומות – אמונה בה, בתורה, בישראל ובאנושות. פרק ב מחדד שהאמונה מכוונת אל הפוטנציאל הכי עמוק של כל דבר, מה שטמון בו בהעלם שאינו במציאות, ומפרט בכל אחד ממושאי האמונה שלשה מצבים – ההוה, הפוטנציאל הקרוב והפוטנציאל הרחוק. פרק ג מפרט לשתי קומות גם כל אחת מהתכונות הבאות – מסירות, דאגה ואחריות – ושואף להרחיב את המסירות ואת האחריות מהמעגל הפרטי למעגל של האנושות כולה. פרק ד משלים את התמונה עם התייחסות לצדק הטבעי ולתחושת האחוה שמאפשרות לנו להביא את אחדות ה' ואת התורה לכל בני העולם. שיעור עמוק ומיוחד, שמסייע להפנים לעומק נוסף בנפש את התכונות שאנו לומדים מהרבי מליובאוויטש.

ונעמיק עוד במבנה הזה:

א. קומות של אמונה אמונה בארבעה דברים

כשהזכרנו את האמונה דברנו, למעשה, על אמונה בארבעה דברים שונים¹: (1) אמונה בבורא.

למדנו² שארבע מידות האופי של הרבי מליובאוויטש שעלינו לאמץ לעצמנו בשליחות שלנו הן אמונה, מסירות, דאגה ואחריות³, ושהן מקבילות לאותיות שם הוי' ב"ה. כעת נמשיך

נרשם ע"י איתאיל גלעד. לא מוגה. ג' תמוז פ"ה – הקלטה. א שיעור אור לג' תמוז – נדפס בגליון חקת – השתא. ב אמונה: מסירות דאגה אחריות עולות יג (דאגה) פעמים יבק (סוד יחוד ברכה קדושה, יחוד הוי' אלהים, אהיה הוי' אדני), ולא כפי שנדפס בטעות בשיעור הקודם.

ג ד"פ אמונה עולה זאת – "בזאת יבא אהרן אל הקדש" (ויקרא טז, ג).

למרות שאיננו

רואים כל יהודי
פועל כשליח של
ה' באופן מודע,
עלינו להאמין בכל
יהודי, שנבחר
להיות שליח
של ה' להביא
את האור שלו
(ה"אות" שלו
בתורה) לכל
העולם

עצמה. האור הנסתר הזה הוא האור שכולנו מחכים לקבל עם הגאולה בבואו של מלך המשיח שיגלה לנו "תורה חדשה"^א. במילים אחרות, האור הגנוז של ה' כבר כאן, נסתר בתוך התורה, שהיא הכלי המכיל את האור האלקי, ואנחנו מחכים שהאור יתגלה, שהכח יתממש בפועל. שרש הכלים הוא ספירת הבינה^ב, ה עילאה שבשם, שכאן מייצגת את התורה.

עם ישראל הוא העם הנבחר, שתפקידו להביא את אור ה' הגנוז בתורה לאנושות כולה. למרות שאיננו רואים כל יהודי פועל כשליח של ה' באופן מודע, עלינו להאמין בכל יהודי, שנבחר להיות שליח של ה' להביא את האור שלו (ה"אות" שלו בתורה^ג) לכל העולם. האמונה בעם ישראל מתאימה לזו של שם הוי', הקו (השליח) שממשיך למטה את האור של ה-י וה-ה הנסתרות (ה' ותורתו).

האמונה בפוטנציאל של כל האנושות להביא לידי ביטוי את הטוב שמסתתר בה שייכת לספירת המלכות, ה תתאה, כללות המציאות של העולם הזה.

ולסיכום:

י	אמונה בטוב ה'
ה	אמונה בטוב הגנוז בתורה
ו	אמונה בטוב שבישראל
ה	אמונה בטוב שבאנושות

י בעש"ט עה"ת בראשית אותיות כז, לה (ובמקור מים חיים שם אות כג).

יא ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד). "אור הגנוז" ועוד "תורה חדשה מאתי תצא" עולה ו פעמים (ממוצע כל תבה) משיח!

יב ראה ע"ח שמ"ב פ"ה; לקו"ת שה"ש לט, ג; סה"מ תש"ח עמ' 161.

יג כנודע שישראל ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה" (מגלה עמוקות אופן קפו).

(2) אמונה בתורה – הדבור ההוראה של ה' לאנושות. (3) אמונה בעם ישראל, עמו הנבחר של ה', שנבחר להעביר את דבר ה' לאנושות. (4) אמונה שהליכה הפנימית של האנושות היא טובה. האמונה האחרונה מבוססת על הבנה שמכיוון שה' הוא טוב, כל מה שהוא ברא הוא טוב. גם אם איננו רואים את הטוב הזה – הוא נמצא שם כטוב נסתר, כפוטנציאל שכרגע אינו יכול להתבטא בגלוי.

ארבעת היבטי האמונה הללו

מכוונים בעצמם כנגד ארבע אותיות שם הוי' ב"ה:

ה' עצמו מכונה "אחד האמת", והוא מתגלה רק דרך ספירת החכמה של עולם האצילות, כי פנימיותה בטול עצמי^ד ומוחלט לה' יתברך ש"הוא לבדו הוא ואין זולתו". חכמה היא ה-י בשם הוי' ב"ה.

התורה היא הכלי המכיל את אור ה'. בתחלת הבריאה נאמר "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. וירא אלהים את האור כי טוב"^ה. "חז"ל דורשים^ו שה' ראה שטוב לגנוז^ז את האור הראשון של הבריאה לעתיד לבוא – להשאיר אותו בינתים בכח, כפוטנציאל נסתר – והבעל שם טוב מסביר שהכלי בו ה' גנז את האור הוא התורה

ד ורמז: אנוש עולה אהיה פעמים טוב – אהיה טוב! (או טוב פעמים ביט – שמן באתב"ש – כאשר טוב בהכאת אותיות, 108, ועוד ביט בהכאת אותיות, 180, עולים רפח ניצוצין הטמונים באנושות, וד"ל).

ה תו"א פג, ב, ובריבוי מקומות. ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"ב (ונתבאר בשיעורים בסוד ה' ח"ג) ולב לדעת "פרק בעבודת ה'" באור ב (עמ' יז).

ו ראה תניא פל"ה בהגהה.

ז בראשית א, ג.

ח ראה חגיגה יב, א; בראשית רבה יב, ו; זהר ח"א מו, א. ט יש בטוב תכונה עצמית של גניזה והתכנסות ("אור המאיר לעצמו"), כפי שמתבטא בצורה המופנמת של האות ט (ראש תבת טוב), "טוביה גניז בגוויה" (זהר ח"א ג, א).

בעוד שבה'

ובתורתו הכל טוב,
בשתי המדרגות
התחתונות, מקום
הבחירה האנושית,
יש כבר מציאות
של רע שפעמים
רבות מסתירה
את הטוב

שלשה סוגי אמונה

חלקנו את האמונה
לארבעה היבטים –
אמונה בה', בתורה,
בישראל ובאנושות –
ונתנו להם מבנה פנימי.
ובכל זאת, מבחינה
מהותית, ניתן לצמצם
את ההתבוננות לשלש
מדרגות בלבד:

בעצם האמונה בה'
ובתורה היא אחת – התורה היא אחת עם ה',
בהיותה הכלי שמכיל את אור ה'.¹ על החיבור
הזה נאמר שהחכמה והבינה, י"ה, הן "תרין ריעין
דלא מתפרשין לעלמין".²

לעומת זאת, עם ישראל, איננו אחד עם ה'
באותו אופן.³ למרות שבשרש "ישראל, אורייתא
וקוב"ה כולא חד",⁴ הרי לנשמות ישראל יש
בחירה חפשית, ולכן ישראל לא זהה עם ה'
באותו אופן שהתורה זהה עם ה', בסדר העולם
הנוכחי שלנו.⁵

יד כמאמר חד"ל "ואהיה אצלו אמונ, אומן, התורה אומרת
אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה" (יל"ש משלי רמז
תתקמב) – התורה מכילה את אור ה' ועל ידה "אסתכל
באורייתא וברא עלמא" (זהר ח"א קלד, א), והיינו שתי
דרגות בתורה כמבואר בתניא קו"א ד"ה "דוד זמרות קרית
לה", וד"ל.

טו ראה זח"ג ד, א. ויש לדרוש את המשך הביטוי: "כחדא
נפקין" [אורייתא מחכמה נפקת, מ'אחד האמת שבחכמה,
היינו תורה שבכתב, מ'וסר אביך, היוצאת מאו"א עילאין
הכלולים באבא, כאשר נקודת ה' שם היינו 'קדש מלה
בגרמיה, ה'קוצא' של ה', ונקודת התורה שם היינו
ה'שכלא', נתיב הנעלם, נתיב ה'לב של החכמה שמתייחד
עם שער ה'ג של הבינה, 'הב בחכמה' [כחדא שריין] (היינו
תורה שבעל פה, 'תורת אמך', היוצאת מייסודי הכלולים
באמא, ושכינה שרויה ביניהם, 'חכם בבינה'), וד"ל.

טז לעתים מסבירים בחסידות (ראה ד"ה "לא תהיה
משכלה" תרצ"ב; שיעורים בסוד ה' ח"א עמ' קצג ועוד)
את ההבדל בין התורה וישראל ביחס לה' כהבדל בין אור
(המחובר למקורו, אך הוא הארה בלבד) לניצוץ (שהוא
חלק מהעצם המאיר עצמו, אבל הוא נפרד ממקורו).

יז ראה זהר ח"ג עג, א.

יח היחוד של ה' עם התורה, "אורייתא וקוב"ה כולא חד",
גלוי מאז ולתמיד, בעוד שהיחוד של עם ישראל עם ה'
(והתורה) נסתר בעולם הזה. אל היחוד של ה' עם התורה

העולם הלא יהודי, כמובן, רחוק ונפרד עוד
יותר,⁶ לא דומה לה' או לישראל, והוא דורש
רמה שלישית של אמונה.

בעוד שבה' ובתורתו הכל טוב ("טוב הוי"כ
ו"אין טוב אלא תורה"⁷), בשתי המדרגות
התחתונות, מקום הבחירה האנושית,⁸ יש כבר
מציאות של רע שפעמים רבות מסתירה את
הטוב (היחס הזה מתאים לרמזו של רבי אברהם
אבולעפיא בסוד שם הוי" ב"ה, שהוא ר"ת יצר
הטוב ויצר הרע⁹ – באותיות י"ה הכל טוב אבל
באותיות ו"ה יש כבר רע¹⁰).

ב. אמונה בפוטנציאל האמונה מתמקדת בפוטנציאל

כדי להעמיק במושג הטוב בכל ארבע הרמות

יצטרפו גם בני ישראל בימות המשיח, בבחינה מסוימת,
כאשר הדבקות של ישראל בה' (באופן של "ישראל
מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה") תהיה ברורה לכל
ואומות העולם יבינו שהקשר שלהם לה' מתאפשר דרך
ישראל שילמדו אותם תורה, "בְּיָמֵינוּ הִהְיָה אֲשֶׁר יִחְזְקוּ
עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִכָּל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם וְיִחְזְקוּ בְּכָנֶף אִישׁ יְהוּדִי
לְאִמּוֹ נִלְכָּה עִמָּכֶם פִּי שְׂמֵעָנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם" (זכריה ח,
כג), ואפילו התפלה שלהם עוברת דרך ישראל, "וְאֵלֶינוּ
יִשְׁמָעוּ אֱלֹהֵינוּ יִתְפַּלְלוּ אִתָּנוּ בְּךָ אֵל אֵין עוֹד אֶפְסָ אֱלֹהִים"
(ישעיה מה, יד). ביחס לעולם כולו, האחדות עם ה'
תתגלה רק בתחתית המתים, כאשר כל העולם יהיה דירה
לגילוי עצמותו יתברך ואז יתגלה הנברא האלהי
היש האמיתי (ואז ישראל יהיו כשורים מאוחדים עם האין
האמיתי, סוד "אין מזל לישראל", ואילו האומות עם היש
האמיתי – הגברא והחפצא של ה', כפי שהתבאר במ"א –
וד"ל). וראה עוד לקמן הערה טז.

יט מדרגה זו כנגד תתא המקננת בעשיה, "אף
עשיתיו" (ישעיה מג, ז), כאשר "אף" הפסיק העניין (ראה
לקו"ת ריש פרשת בלק).

כ תהלים קמה, ט. איכה ג, כה. ובכ"ד.

כא אבות פ"ו מ"ג.

כב על היחס בין הבחירה המוחלטת של ישראל לבחירה
המוגבלת של האומות ראה לקו"ש חט"ז עמ' 574 וש"נ.

כג מפתח הספירות פרשת כי תצא; סתרי תורה חלק
שלישי סוד ד; אור השכל ח"ה; חיי הנפש ח"ב.

כד אלא שבזו, בישראל, יש רק "יוצר", עוד יצר נוסף על
היצר הטוב – יצר של רשות, ולא של איסור (ראה תניא
פ"א) – בעוד ב"ה, באומות, יש כבר מציאות של "הרע", רע
ממש (אלא שבשרשו גם הרע הוא לשון "מלרע", תחתון
– עד לתחתון שאין תחתון למטה הימנו – כנודע מהרב
המגיד באו"ת בראשית ז וראה קסט).

אותה להכרה מודעת^{כט}. הכרה היא המהות הפנימית של ספירת הדעת^ל. ובכל זאת, למרות שבסופו של דבר אני יכול לדעת מה שבתחילה רק האמנתי בו, תחלה עלי להיות בעל אמונה – להאמין במה שאינני יכול לתפוס ישירות בעיני. האמונה אותה ניתן לדעת, בסופו של דבר, היא דווקא האמונה בפוטנציאל הנראה-הקרוב.

אמונה בפוטנציאל של ה' ושל התורה

עקרון זה חל על כל ארבעת היבטי האמונה שהזכרנו – האמונה בה', האמונה בתורה, האמונה בישראל והאמונה באנושות. נדגים זאת ביחס לאמונה בה' ולאמונה בתורה:

אני חש את הפוטנציאל האינסופי של ה' להביא את בריאתו לשלמותה (כפי ש"עולם על מילואו נברא"^{לא}), כלומר להביא משיח לעולם ולגלות לו את טוב ה'. אני גם חש שרק ה' יכול לעשות זאת, ומאמין שהוא אכן יעשה זאת, כי אני מאמין שבעבור זה ה' ברא את העולם – להיטיב לברואיו^{לב}.

בעצם, האמונה שה' יביא את העולם למטרתו הסופית מתייחסת כבר לתכונה השניה שעלינו ללמוד מהרבי – מסירות. גם ה' הוא מסור – הוא מחויב למטרתו ודבק בה, להביא גאולה ומשיח לעולם. בכל אופן, כעת, לפני גילוי המשיח, הגאולה והמשיח נמצאים במצב של פוטנציאל – אי אפשר לראות אותם, אלא רק

נקדים הסבר על רמות שונות של פוטנציאל. בכלל, אמונה בדבר מה היא האמונה בפוטנציאל החבוי באותו דבר. למרות האמרה (הגויית) הידועה "seeing is believing" (שמובנה 'אני מאמין רק במה שאני רואה'), האמת היא הפוכה – ברגע שאני רואה משהו, אני כבר לא צריך להאמין בקיומו, כי אני יודע כעובדה שהוא קיים. האמונה, בהגדרה, חורגת ממה שניתן לראות^{כה} – אני מאמין שמהו קיים, אף על פי שאינני רואה אותו. במילים אחרות, אני מאמין בפוטנציאל נסתר, ובהגדרה, כחלק מהאמונה הזו, אני גם מאמין שהפוטנציאל עתיד להתממש ולהתבטא במציאות הנראית, הכח עתיד לבוא לידי פועל^{כז}.

כאשר מדברים על פוטנציאל מול מימוש, כח מול פועל, ישנם באופן כללי שני סוגים שונים של פוטנציאל, שניתן להגדירם פוטנציאל נראה מול פוטנציאל בלתי נראה או פוטנציאל קרוב מול פוטנציאל רחוק^{כח}.

כאמור, אם אני רואה משהו אני כבר לא צריך להאמין בו כי

ראיתי אותו – הוא כבר שם ואני יודע זאת. אמונה לא חלה על משהו שאני יכול לדעת ישירות^{כח}. אבל ברגע שיש לאדם אמונה, הוא יכול להוריד אותה אל תוך המודעות – להפוך

כה ראה דרך מצותיך מצות האמנת אלקות פרקים א"ב. כו על ידי "רעה אמונה" (תהלים לז, ג) – "ואמינו בהוי' ובמשה עבדו" (שמות יד, כט), רעיא מהימנא, הרועה ומפרנס את האמונה וממשיכה בדעת של הנפש האלקית – זוכים לראת אמונה, "עין בעין יראו" (ישעיה נב, ח). כז ראה ע"ח שמ"ה פ"א (מ"ת). ובענין שתי דרגות אמונה, ראה סוד ה' ליראיו כללי השערים פ"ח. ובכ"מ. כח על דרך המבואר (לקו"ת פקודי ד, א ואילך; ד"ה "כי ישאלך בנך" ה"ש"ת) שעל "מילתא דעבידא לאגלוי" לא נדרשת עדות, והרי אנו עדים לה' ("אתם עדי נאם הוי'"), המעידים כל יום "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (כאשר מ"הוי' אלהינו" בעולם הזה מגיעים ל"הוי' אחד" לכל העולם על"ל, כדברי רש"י עה"פ), ודוק.

כט ראה הנ"ל הערה כה ובמבוא לאמונה ומודעות. ל ראה רות ב, י. תו"א משפטים עה, ג; לקו"ת ואתחנן ב, א (ובכ"מ). סוד ה' ליראיו ש"ח פ"ג; מלכות ישראל ח"א מאמר "ארץ ישראל השלמה" הערה כא; חסדי דוד הנאמנים ח"ט עמ' 263. ועוד. וראה שיעור ש"פ וזרא תשפ"ה. לא ראה בראשית רבה יד, ז; יג, ג. וראה עוד לקמן הערה מד. לב ע"ח שער הכללים פ"א.

להאמין בהם.

עם זאת, יש גשר בין הראיה לאמונה – התבוננות בבריאה ההווה בכל רגע תמיד, "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"^{לג}. אנחנו חיים בעולם מתעתע, "עלמא דשקרא", שאינו מגלה לנו את מהותו הפנימית. התוצאה היא שלא כולם רואים איך שהבריאה מתחדשת מדי רגע. אבל יש כאלה שכן הצליחו לראות זאת, דרך התבוננות ותפלה, לשכלל-לזכך את ראייתם והם יכולים לחוות ישירות את הבריאה מחדש, את ההתחדשות של העולם סביבנו וגם שלנו עצמנו מדי רגע. במצב כזה, עם כל נשימה שאדם נושם, הוא חווה את ה' נופח באפו נשמת חיים, בדיוק כפי שנפח נשמת חיים באדם הראשון ("ויפח באפיו נשמת חיים"^{לד} כאשר יצר אותו "עפר מן האדמה"). אם כן בהחלט אפשרי לחוות – להכיר, דהיינו כאילו לראות ממש – את נוכחות ה' והשגחתו ברגע זה ממש, אבל האמונה מתייחסת לפוטנציאל העתידי שעדיין לא מומש – אמונה ביכולתו של ה' להביא את המשית, להביא גאולה לעולם.

האמונה שה'

יביא את העולם למטרתו הסופית מתייחסת כבר לתכונה השניה שעלינו ללמוד מהרבי – מסירות גם ה' הוא מסור – הוא מחויב למטרתו ודבק בה, להביא גאולה ומשיח לעולם

התורה הגלויה בהוה לאמונה במה שטמון בה בכח ויתגלה בעתיד הוא חידושי תורה אמתיים שמחדש הלומד בזמן הזה, לפי חלקו המיוחד בתורה (חידושים בהם מורגש שה' הוא "נותן התורה" בכל רגע, כשהם שהוא מחדש את מעשה בראשית בכל רגע).

העלם שישנו במציאות והעלם שאינו במציאות

ראינו שתי דוגמאות לפוטנציאל קרוב. המונח בחסידות לסוג הזה של פוטנציאל הוא "העלם שישנו במציאות"^{לו} – הוא נמצא שם בכח, אבל הוא נשאר נסתה, בהעלם. איך ניתן למצוא ולגלות את הפוטנציאל הנסתה? אם נטרה, נעבוד קשה, נמצא אותו ("יגעתי ומצאתי תאמין"^{לז}). בכך 'נעזור' לה', כביכול, לגלות את הפוטנציאל שלו (וכיוצא בכך, את הפוטנציאל של התורה!) את הפוטנציאל הזה, שניתן לממש, אפשר לחוות בדעת ובלב גם עכשיו, אפילו שהוא לא נראה לעינים הגשמיות שלנו. את הפוטנציאל שיש לתורה להביא אור לכל האנושות, לקרב את הדעות והלבבות לה', הוא ניתן לחוש ולגלות.

אבל יש סוג אחר של פוטנציאל, בלתי נראה לחלוטין, שקראנו לו קודם פוטנציאל רחוק. סוג זה של פוטנציאל אינו קיים, כביכול, בהוה – הוא לא נמצא בכלל, גם לא באופן נסתה. לכן הוא מכונה "העלם שאינו במציאות"^{לי}. לפעמים

לו ראה המשך תרס"ו מאמר י עמ' פא. ובכ"מ.
לז מגילה ו, ב. יש מי שאומר "יגעתי ומצאתי", הוא מצא בפועל, ויש מי שמאמין לו, בדרך אמונה בלבד. אצל הראשון יש כבר בעולם הזה הארה של האור הגנוז, "וירא אלהים [אני אמרתי אלהים אתם]" את האור כי טוב" (ומכאן שגם באור הגנוז יש את שתי הבחינות, העלם שישנו במציאות והעלם שאינו במציאות, ומכאן ימתקו דברי הבעל שם טוב שהאור שגנוז ה' בתורה לצדיקים לעתיד לבוא גנוז לצדיקים שבכל דור ודור, גם בסדר העולם היום. צדיקים אלו מגלים את ממד האור הגנוז שבהעלם שישנו במציאות בתוך התורה, אבל רק משיח יגלה בתורתו החדשה – שהחלה מגילוי תורת הבעל שם טוב – את הממד הפנימי של אור התורה, האור העצמי ממש, הגנוז בה בעלם שאינו במציאות, ודוק).

לג ברכת "יוצר אור".

לד בראשית ב, ז.

לה ראה סנהדרין צט, ב.

יש בהחלט דברים

על-טבעיים
לגמרי, הסותרים
לגמרי את חוקי
הטבע המוכרים
למדען, שגילויים
עבור המדען הוא
בלתי אפשרי

ביותר, יש פוטנציאל נסתר. גם לאויבים שלנו יש פוטנציאל לטוב. כך, הפסוק אומר "מאיבי תחכמני"^{לח} – יש איזה לקח טוב שאנחנו יכולים ללמוד אפילו מהאויבים הכי גרועים שלנו, כמו שכתוב "מכל מלמדי השכלתי"^{לט}. הדבר הטוב שאני יכול ללמוד מהאויב שלי – כולל האויב הכי גדול, עמלק – הוא

בעצם הניצוץ הקדוש שנסתר בתוכו, שבלעדיו לא היה לו קיום במציאות כלל. כמובן, אם אפילו בחלק הגרוע ביותר של האנושות יש ניצוץ אלקי, קל וחומר שהוא קיים ביהודי, כולל מי שנראה הכי מרוחק.

חז"ל אומרים שאפילו יהודים שריקים ממעשים טובים, כאלו שעל פני השטח נראה שאין להם טוב כלל, גם הם "מלאים מצוות כרמון"^מ. כך לומדים מפסוק בשיר השירים – "כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך"^{מא}. רימון מלא גרעינים הוא המחשה מצוינת לפוטנציאל קרוב – צריכים רק לפתוח את הרימון ולראות את הגרעינים שיש בתוכו. מקובל שבתוך הרימון יש בדיוק 613 גרעינים, כמנין מצוות התורה. הפוטנציאל הזה, שקיים בכל יהודי, הרבה יותר קרוב ומוחשי מהפוטנציאל של העולם האינדי- יהודי, לפחות בחלקו הגדול. הפוטנציאל של אלו ששונאים אותנו ומזיקים לנו הוא כל כך רחוק, כל כך בלתי נראה, שכביכול רק הוי' יכול 'לראות' ולגלות את ניצוץ הטוב הנסתר בהם – ובכל זאת, הניצוץ הזה קיים.

הוא, פוטנציאל קרוב ופוטנציאל רחוק

בעצם, לכל אחד ממושאי האמונה שהזכרנו: ה', התורה, ישראל והגוים – יש שלש רמות:

לח תהלים קיט, צח.
לט שם פסוק צט.
מ ברכות נז, א.
מא שה"ש ד, ג; ו, ט.

מגדירים את ההבדל בחסידות בהסבר ש"העלם שישנו במציאות" הוא מה שנמצא בכח, פוטנציאל שגלום כבר במציאות וודאי יבוא לידי מימוש (כמו אנרגיה שמחפשת איך לפרוץ החוצה), ולעומתו "העלם שאינו במציאות" הוא יכולת עתידית, שלא קיימת כלל בהווה (וכיכולת גם המימוש שלה שקול – יכול

כן ויכול לא במדה שוה). משל אחד בחסידות לשתי המדרגות הוא שלהבת הטמונה בגחלת (שהיא מציאות נסתרת של אש ממשית, שמים יכולים לכבות אותה והיא 'שואפת' להתגלות) לעומת יסוד האש שבצור החלמיש (שאין בו שום ממשות של אש, לא ניתן לכבותו ואין שום ודאות שהוא יתגלה אי פעם).

דוגמה אחת לפוטנציאל הקרוב היא אותם דברים נעלמים בטבע שמדען יכול לגלות. לעומת זאת, יש בהחלט דברים על-טבעיים לגמרי, הסותרים לגמרי את חוקי הטבע המוכרים למדען, שגילויים עבור המדען הוא בלתי אפשרי. אף על פי שהדברים הללו בודאי קיימים ב"דעתו" של הוי', איננו יכולים למצוא אותם, לפחות לא עכשיו, ולכן עבורנו הם לא קיימים.

אמונה בישראל ואמונה באנושות – פוטנציאל קרוב ופוטנציאל רחוק

כשמתבוננים בשתי רמות האמונה הבאות – אמונה בעם ישראל ואמונה בכל האנושות – אפשר לראות שהן באופן יחסי פוטנציאל קרוב ופוטנציאל רחוק.

יעודו של העם הנבחר הוא להביא את אור ה' לעולם. אנחנו השליחים של ה' למטרה זו, אך לא כל יהודי מממש בפועל את מה שטמון בו בכח. גם לכל האנושות, אפילו לאנשים המרושעים

הפוטנציאל

הרחוק שלו הוא להביא את העולם למצב של תחית המתים, בו גוף פידי יכול לנצח באופן מוחלט את חוק האנטרופיה ולכן לחיות לנצח

ראשית, מצב ההויה הנוכחי הגלוי שלו, שנית, הפוטנציאל הקרוב-הנראה שלו ("העלם שישנו במציאות"). שלישית, הפוטנציאל הרחוק-הנעלם שלו ("העלם שאינו במציאות"). נסביר את שלש הרמות ביחס לכל אחד בפרט:

בריאה, משיח (נס),

תחית המתים (נשיאת הפכים)

המצב ה'נוכחי' של ה', כפי הוא מתגלה לנו, מורכב מבריאה והשגחה. ה' מהוה בכל רגע מחדש את כל המציאות ומשגיח על מה שהוא ברא.

הפוטנציאל הקרוב של ה' הוא הבאת המשיח והגאולה לעולם כולו.

הפוטנציאל הרחוק שלו הוא להביא את העולם למצב של תחית המתים, בו גוף פיזי יכול לנצח באופן מוחלט את חוק האנטרופיה ולכן לחיות לנצח^{מב}. לכאורה, דומה לכך היה המצב בהוה – המצב ה'נוכחי' של ה' – לפני חטא אדם הראשון, כשהאדם היה מיועד לקיום נצחי. אבל באמת, תחית המתים היא מצב גבוה בהרבה, שהרי לפני החטא עדיין היתה אפשרות של מות כתוצאה מחטא, כפי שה' הזהיר את האדם – "כי ביום אכלך ממנו מות תמות"^{מג}. ואכן, אדם הראשון חטא, וחטאו הוא הסבה שהמות בא (באופן גלוי) לעולם. לעומת זאת, תחית המתים היא מצב פוטנציאלי רחוק שהוא גדול-רחוק לאין ערוך ממצבו של אדם הראשון לפני החטא, כיוון שהיא מאפשרת לגוף הגשמי שלנו לזכות לקיום נצחי מבלי שיהיה צורך במות

כמטרה את החטא (או את אפשרות החטא)^{מד}. דרך אחרת לחשוב על ההבדל בין פוטנציאל קרוב לפוטנציאל רחוק כשמדברים על האמונה בה' היא ההתבוננות בהבדל בין טבע לנס: הטבע הוא מצב המציאות הקיים בהוה, הפוטנציאל הממומש של שם ה', מכיון שה' מהווה אותו יש מאין מדי חלקיק שניה – הטבע מממש את שם הוי', שמשמעותו הפשוטה היא הויה, לשון התהוות^{מה}, הגילוי של הבורא כאן ועכשיו, דהיינו הבריאה שלו בפועל ("כח הפועל בנפעל"^{מו}).

אבל שם הוי'^{מד} הוא גם המקור של הנסים שמעל הטבע^{מה}. העובדה שה' יכול לעשות ניסים שמבטלים את חוקי הטבע ומתעלים מעליהם היא הפוטנציאל הקרוב שלו. ובכל זאת, נסים – כל הנסים המתועדים בתורה, אפילו נס קריעת ים סוף – הם מופלאים רק כשמשווים אותם לטבע. אם לוקחים את הנסים בפני עצמם, הם לא בלתי-הגיוניים מטבעם^{מט} (אלא רק בלתי-סבירים לפי ההסתברות)².

מהו דבר שהוא בלתי-הגיוני מטבעו? הדוגמה לדבר מסוג זה בתורה^{מא} היא ארון

מד המעלה של תחית המתים על אדם הראשון לפני החטא היא על דרך מעלת "אלה תולדות פרץ" (רות ד, יח) על "אלה תולדות השמים והארץ" (בראשית ב, ד) – שני המקומות שהמלה "תולדות" כתובה מלא דמלא. ב"אלה תולדות השמים והארץ" מתגלה מה שקיים בהעלם שישנו במציאות (ואף הופיע בתחלה, כאשר "עולם על מילואו נברא", ורק נעלם על ידי החטא) וב"אלה תולדות פרץ" נפרצים כל הגדרים וכל ההגדרות של הגיון העולם הזה ומתגלה מההעלם שאינו במציאות היכולת הרחוקה מאד, ודוק.

מה תניא שער היחוד והאמונה פ"ד.

מו ספר הישר (המיוחס לר"ת) סוף ש"ג.

מד הוי' לשון התהוות הוא הוי' דלתתא, שם התאר של ה' (על שם פעולת ההויה), ואילו הוי' שהוא מקור הנסים הוא הוי' דלעילא, שם העצם של ה' (ראה ראב"ע ורבינו בחיי על שמות לד, ו, ובאורך בפירוש הראב"ע על שמות ג, טו).

מח ראה עקדת יצחק ש"ג.

מט ראה תניא שער היחוד והאמונה פ"ב.

נ ההסתברות היא עיקר המתמטיקה של תיאוריית הקוואנטים, ומכאן שגם תיאוריה מדעית זו נוגעת לכל היותר בהעלם שישנו במציאות, ודוק.

נא וראה גם ד"ה "האמנם" תרמ"ג, ובריבוי מקומות

מב רמב"ן בספרו שער הגמול פ"ט (שלא כהרמב"ם בפיה"מ בהקדמת פרק חלק, ובכ"מ).

מג בראשית ב, יז.

לעולם בקרוב בימינו. אנו נדרשים עוד יותר לכח האמונה בפוטנציאל הרחוק של ניגודים הגיוניים (הרחוקים מתפיסתנו שלנו, שהרי "לית מחשבה תפיסא ביה כלל"^{נב}), האפשרות של ה' לגרום למשהו ולהיפוכו להתקיים בו זמנית^{נד} (לא וכן בעת ובעונה אחת, כמו שנאמר על משה רבינו "לא כן עבדי משה"^{נז}). למעשה, נשיאת ההפכים הזו היא המצב של תחית המתים, הפוטנציאל הרחוק שיהיה אחרי בואו של משיח.

תורת עולם הזה, תורת משיח, תורת הוי'

כמו שהקדמנו, כמו שלה' יש פוטנציאל קרוב ורחוק – מושגים שקשה לדבר עליהם ביחס לה' – כל שכן לגבי התורה, ועל אחת כמה וכמה לגבי ישראל ולגבי כל האנושות. ביחס לתורה: המצב הנוכחי של התורה הוא, כמובן, התורה שאנחנו מכירים ולומדים בעולם הזה, מאז מתן תורה.

אבל על המצב הנוכחי, בהשוואה לפוטנציאל הקרוב של התורה, אומרים חז"ל "תורה שאדם למד בעולם הזה הבל היא לפני תורתו של משיח"^{נט}. מדוע? משום שבימות המשיח יתגלו רזי

הקדש שנמצא בבית המקדש, בקדש הקדשים. על הארון נאמר "מקום ארון אינו מן המדה"^{נב} – כאשר מודדים את המרחק מקיר אחד של קדש הקדשים לארון ומהארון לקיר השני מקבלים תוצאה זהה למדידת המרחק בין שני הקירות

בלי הארון (זאת בעוד ניתן למדוד את הארון עצמו, ולקבל את מדותיו המדויקות, כפי שה' צוה בתורה^{נז}). זו דוגמה לנשיאת הפכים מוחלטת, סתירה לוגית ("נמנע" בלשון הראשונים), שהיא באין ערוך יותר מופלאה מאי־אפשרות של משהו בגבולות הטבע המוכרים לנו (כלומר, משהו שלא מסתבר כלל וכלל). אנחנו יכולים לדמיין תרחיש בו ים סוף נקרע – זו אפשרות שנמצאת בתודעתנו – אבל את הנס בו הארון נמצא ולא־נמצא בו זמנית בקדש הקדשים

איננו יכולים לשער, זו מציאות בלתי אפשרית בעליל מצד ההגיון של הנפש השכלית שלנו (וגם מצד השכל של הנפש האלקית שלנו כפי שהוא מתלבש בתוך השכל של הנפש השכלית). ובכל זאת, אנחנו מאמינים שה' יכול לעשות זאת כי ה' הוא מעל ההגיון – ה' הוא "נמנע הנמנעות", אין מציאות של "נמנע" אצל ה' כלל וכלל, הוא יכול ליצור מציאות המבוססת על הגיון אחר לחלוטין מזה שאנחנו מכירים^{נד}. תופעה אנטי־הגיונית כזו מייצגת את הפוטנציאל הרחוק של ה'.

אנחנו מאמינים בהוי' כפי שהוא בורא את המציאות בהוה, אבל אנחנו גם חייבים להאמין בפוטנציאל הקרוב שלו, להביא משיח

בשיחות ומאמרי הרב.

נב יומא כא, א.

נג שמות כה, י.

נד ראה גם שיעורי "הגיון לבוי" – כ"ח מרחשון ד' כסלו תשע"ח.

נה הקדמת תקו"ז, י"א ("פתח אליהו").

נו שני מקיפי הנשמה, חיה יחידה (ל וים סתומה של הצלם), הם שתי מדרגות אמונה (עליהן נאמר "וצדיק [היצי של הצלם] באמונתו [ב אמונות, שני מקיפי הצלם] יחיה"). האמונה של החיה היא מעין ראייה וידיעה ממש ("מזליה חזי") והאמונה של היחידה היא אמונה בטהרתה, ללא כל שכל (הם הסתומה של הצלם היא סתומה לגמרי, ולכן עמדה בנס בלוחות הברית, על דרך נס "מקום ארון אינו מן המדה" כנ"ל בפנים). על שתי המדרגות ראה גם ד"ה "ואתה תצוה" תשמ"א פ"ה ואילך (והנסמן שם הערה 31).

נז ראה אשא עיני מאמר "נמנע הנמנעות, נושא הפכים, כל יכול" (נכתב במבחר שיעורי התבוננות ח"ב).

נח במדבר יב, ז.

נט קהלת רבה יז, א.

למרות כל מה

שיתגלה בעידן
המשיחי, תורת
תחית המתים
היא פוטנציאל
רחוק, כיוון שהיא
תתבסס על
פרדוקס, בדיוק
כמו שתחית
המתים היא מצב
פרדוקסלי

התורה^ס, סודות עתידיים
שאינם כלולים בגליא
דאורייתא ואפילו לא
בממד הנסתר של התורה
שנתגלה לנו עד כה.

בכל זאת, למרות
כל מה שיתגלה בעידן
המשיחי, תורת תחית
המתים היא פוטנציאל
רחוק, כיוון שהיא תתבסס
על פרדוקס, בדיוק כמו
שתחית המתים היא מצב
פרדוקסלי^{סא}. את התורה

הזו אפשר לכנות "תורת הוי"^{סב} – היא תורה
שלא שייכת להגיון האנושי שלנו, אלא להגיון
האלקי בלבד.

אם כן, אפשר לקרוא לשלשת מצבי התורה
– תורת עולם הזה, תורתו של משיח, ותורת
הוי^ס.

שלש הופעות ישראל בעולם

לגבי עם ישראל:

במצבנו הנוכחי (לפחות במשך כל משך
הגלות עד כה, לפני 'המהפכה הרביעית'^{סג}), איננו
מסוגלים להשפיע באופן חיובי על אומות העולם
עם התורה. כתוצאה מכך, התורה עצמה מתארת
אותנו במילים "הן עם לְבָדָד וְשֹׁכֵן וּבְגוֹזִים לֹא
יִתְחַשֵּׁב"^{סד}.

ס ראה רש"י על ש"ש א, ב; לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.
סא במקום אחר דנו באופן שבו מצב הפרדוקס הזה
נתפס במצוה היחידה המתוארת בתורה בבנין נפעל –
"ונקדשת" (ויקרא כב, לב) – המציין שהמצוה לקדש את
הוי' תלויה ולא תלויה, בו זמנית, במעשינו. ראה מלכות
ישראל ח"ג מאמר "מצוות מסירות הנפש".

סב המדרש אומר (פדר"א פ"א) שהמשיח הוא מלך
התשיעי מבין עשרה מלכים שמלכו בכל העולם אבל המלך
העשירי הוא הקב"ה, לכן תורת ה' היא השלב האחרון, אחרי
תורתו של משיח. כמוכן, כאן "תורת הוי'" מתייחס לשם הוי'
דלעילא, כנ"ל הערה מז.

סג ראה באורך בספר המהפכה הרביעית.

סד במדבר כג, ט.

בעתיד (הקרוב), כשהעיונות כלפי עם ישראל
תיעלם, נוכל לממש את הפוטנציאל הקרוב שלנו
ולהאיר את כל האנושות. נהפוך למה שהנביא

מתאר כ"לְבָרִית עִם לְאֻד גּוֹיִם"^{סה}.
לבסוף, עם תחית המתים, הפוטנציאל הרחוק
שלנו יתגלה, כאשר "יִצָּח וְשָׁאֵל"^{סו} יתגלה ודברי
הזוהר ש"ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד"^{סז}
יהיו גלויים וברורים לעין כל^{סח}.

התפתחות האנושות

באשר לאנושות כולה:

את הגילוי הנוכחי של הטוב ניתן למצוא
ביחידים ובקבוצות התומכים בעם ישראל
ובתורת ישראל (המכירים, מכח תורת משה, את
חיובם לשמור שבע מצוות בני נח). הם מכונים
"חסידי אומות העולם"^{סח} – צדיקי הגוים.

בימות המשיח יתגלה הפוטנציאל הקרוב של
האנושות כפי שאמר הנביא, "כִּי אֶזְ אֶהְפֶּךָ אֶל
עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם הוִי' לְעַבְדּוֹ
שְׂכָם אֶחָד"^{סט}.

לבסוף, הפוטנציאל הסמוי והרחוק של
האנושות יתגלה בזמן תחית המתים, כאשר
תתעלה כל המציאות, כולל עולם התהו וכליו
השבורים. תחית המתים תהיה באה מכח "עצם
הלז"^ט של כללות הבריאה, המגלמת את המצב

סה ישעיה מב, ו.

סו שמואל"א טו, כט.

סז בהערה יח הוסבר שיש גילוי מסוים של "ישראל וקוב"ה
כולא חד", ובתחית המתים כבר מתגלה שהכל הוא ה'
(עיי"ש), אלא ששם מדובר ביחוד ישראל עם ה' באמצעות
התורה, כשתפקיד ישראל ללמד את התורה גם לאומות
(עד ללימוד תורתו של משיח), ואילו כאן מדובר בגילוי
שישראל מיוחדים עם ה' למעלה מהתורה ("מחשבתן של
ישראל קדמה לכל דבר", גם לתורה הקדומה, שמאוחד עם
ה' בגלוי מאז ולתמיד) ומהיחוד הזה יוצאת "תורה דעתיקא"
של תחית המתים (היינו 'תורת ישראל', תורה המלמדת
את האומות כיצד להיות בבחינת ישראל, ולהצטרף גם הן
ליחוד ה', שמתפשט בכל העולם, כנ"ל בהערה שם), ודוק.
סח ראה רמב"ם הלכות איסורי ביאה פ"ד ה"ז; הלכות
מלכים פ"ח ה"א.

סט צפניה ג, ט.

ע בראשית רבה כח, ג (ובכ"מ במ"ר).

דבקות במטרה ובתכלית של השליחות הזו. האדם הראשון שהמציא 'תרופה' חדשה לעולם היה נח. לפני שהוא נצטווה על ידי ה' לבנות את התיבה שהצילה במבול אותו, את משפחתו ובסופו את כל החיים על פני תבל, הוא המציא את המחרשה^א. זו היתה המצאה ששינתה לחלוטין את האנושות, שינוי שהצדיק לומר על נח "זֶה יִנְחַמְנוּ מִפְּעֻשָּׁנוּ וּמִעֲצָבוֹן יִדְּינוּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֶרְרָה הוּא"^ב. גילוי בסדר גודל כזה הוא תוצר של התמסרותו למטרה האולטימטיבית של עבודתו ושליחותו בחיים. זהו גילוי הדומה למימוש הפוטנציאל הקרוב שלך, שמאפשר לך להגיע למיליוני אנשים באופן שהתמסרות לעבודה המקומית לבדה לא מאפשרת. שוב, רופא לא יכול לטפל במיליוני אנשים בעצמו, אבל אם הוא עובד קשה ומקדיש את עצמו לרפואה, הוא בהחלט עשוי להמציא משהו שיעזור בסופו של דבר למיליוני אנשים ברחבי העולם.

בהקבלת ארבע התכונות לאותיות שם הוי' ב"ה המסירות מקבילה ל-ה עילאה, והסברנו שהיא כוללת את השילוב של

הבינה והדעת. כאן אפשר להבחין: הסוג הראשון של מסירות – מסירות לשליחות האישית – מגיע מבפנים. הוא לא תלוי בכך שהאדם יקח על עצמו עול חיצוני. זו מוטיבציה אישית, המתמקדת במה שאדם רוצה לחולל ולהשיג בחיים. הסוג הזה של מסירות למקצוע – לקום כל בוקר, ללכת לעבודה ולהשקיע בה את מיטב היכולת – מתאים לספירת הבינה, הוא נובע מכך שאדם מבין את

הטהור והמושלם של מציאות העולם ומלואו. באותה תקופה עצם הלז העולמית תהווה את עמוד השדרה (כח החיבור וההתכללות של כל אברי הגוף) של כל המציאות, ותגלה את המצב האלקי הטהור והבתולי שבכל המציאות.

ג. רמות של מסירות, דאגה ואחריות

עד כה ראינו, שלמרות שהאמונה היא פשוטה – כפי שאנו קוראים לה, אמונה פשוטה – יש לה ממדים רבים. כעת נפנה להתבונן גם בשאר התכונות של השליחות – מסירות, דאגה ואחריות – ונזהה גם בכל אחת מהן שתי קומות:

מסירות לעבודה ומסירות לתכלית

התכונה השניה שאנו לומדים מהרבי מליובאוויטש היא מסירות. גם למסירות יש שתי רמות, אותן נמחיש תוך שימוש בדוגמה של רופא:

רופא טוב מסור למקצועו – לרפא את הזקוקים לכך. הוא מסור להתעורר מוקדם, לבוא למרפאה או לבית הרפואה,

ולטפל, כמיטב יכולתו, בכל מטופל שבא לפתחו. אבל יש רמה שניה למסירות של הרופא – רופא רוצה לרפא את כולם! לא רק את אותם מטופלים מסוימים שבאים אליו ברגע הנוכחי. יש רופא בעל דבקות במטרה המוחלטת של מקצועו, לרפא את האנושות באופן כללי. רופא כזה ישקיע את כל כשרונותיו, את דעתו ואת נפשו, בגילוי חידושים רפואיים שיעזרו לרפא לא רק את עשרות ומאות מטופליו, אלא אלפים, מיליונים ואפילו מיליארדי אנשים על פני כדור הארץ. זהו ההבדל בין התמסרות של האדם לעבודתו, שהיא השליחות האישית שלו, לבין

א. תנחומא בראשית יא.

ב. בראשית ה, כט.

אינו שווה הרבה. חיל חייב להשתדל להתקדם בדרגה. הוא יכול להיות אחראי מאד כטוראי, ולעשות נכון את התפקיד שלו, אבל אם הוא לא רוצה להתקדם בדרגה – הוא לא בעל ערך אפילו כטוראי. כל חיל צריך לפחות לרצות להפוך לקצין, אחרת הוא לא עושה כמיטב יכולתו ולא מממש את הפוטנציאל שלו. כדי להתקדם בצבא צריך להרגיש אחראי ליותר ויותר אנשים. טוראי אחראי רק לעצמו. נגד עשוי להיות אחראי לקבוצה קטנה של חילים. כדי להפוך לקצין צריך להיות מוכן לקחת אחריות עוד יותר גדולה. ככל שדרגה גבוהה יותר היא דורשת אחריות ליותר ויותר אנשים. האחריות המוחלטת מושגת כשאני מרגיש שאני אחראי לכל העולם.

איך אדם פשוט, יהודי פשוט או יהודיה פשוטה, יכול להרגיש אחראי לכל העולם? חכמים מלמדים אותנו¹²⁰ שצריך לראות את כל העולם כשקול במאזנים, כאשר הטוב והזכויות נמצאים בצד אחד של המאזנים והרע והעבירות בצד השני, והם מאוזנים בדיוק. במצב זה, אם אני עושה מעשה טוב אחד בלבד אני מטה את מאזני כל העולם לטובה, לזכות. התורה אומרת לנו שכך עלינו להרגיש לגבי כל מה שאנו עושים – שאנו אחראים כל הזמן למצב של כל העולם. במילים פשוטות: שתי רמות האחריות הן לקיחת עול האחריות על עצמי והתנהגותי, במה שמוטל עלי, ולקיחת עול הקהילה שלי, שמתרחבת עד לקהילה של כל האנושות. מכיוון שהאחריות שייכת לספירת המלכות, מובן שכאשר אנו נוטלים אחריות על התנהגותנו האישית ועל כל העולם אנו מביאים את מלכות ה' לעולם. כתוצאה מתחושת האחריות שלי, בסופו של דבר, ה' יהיה מלך על כל העולם. כלומר, אני האחראי להפוך את ה' למלך על כל העולם, ואני משיג זאת על ידי עשיית מעשה טוב, אפילו מעשה בודד, עם תחושת האחריות הזו

ענין השליחות שלו בחיים. לכל אחד יש מטרה-שליחות אישית, הוא עושה את מה שהוא צריך לעשות, מתמסר ליעוד שלו, לא רק כי אומרים לו, אלא כי זו ההרגשה הפנימית שלו. על כל אדם לבחור מקצוע שמתאים לו ולעבוד בנאמנות ומסירות, וכאשר הדבר נובע מהבנתו של האדם הוא יתבצע כראוי.

אבל הדבקות בתכלית, במטרה הפנימית של המקצוע – מה שכינינו דבקות במטרה – נובעת מספירת הדעת. אדם שדבק במטרה האולטימטיבית של מקצועו עשוי בהחלט להתברך על ידי ה' בתגליות חדשות שמקדמות את כל מקצועו ובכך את כל האנושות.

דאגה בלב ובפעולה

לגבי הדאגה כבר הסברנו בפירוש, בשיעור הראשון, שהיא כוללת שני רבדים: דאגה בלב, שמכוונת כנגד שלש ספירות המורגש (חסד-גבורה-תפארת, אהבה-יראה-רחמים), ודאגה מעשית, לטפל במישהו בפועל בצורה הטובה ביותר, שמכוונת כנגד שלש ספירות המוטבע (נצח-הוד-יסוד, בטחון-תמימות-אמת).

אחריות אישית וחברתית

כמו שהסברנו בשיעור הקודם, אחריות פירושה חווית חובה, קבלת צו אלקי מלמעלה, והיא מכוונת כנגד ספירת המלכות (בה יש תודעה של קבלת-עול, יסוד היסודות אצל הרבי). גם כאן יש שתי רמות שונות של אחריות, בדומה לשתי הרמות של מסירות שהוסברו:

הרמה הראשונה של אחריות דומה לאחריות של חיל. חיל חייב למלא את תפקידו, ובסופו של דבר הוא יצטרך לתת דין וחשבון למפקדו ולשאת באחריות לאופן בו ביצע את חובתו.

אבל יש אמרה במסורת החסידית¹²¹ שחיל שנשאר בדרגת טוראי עד שהוא פורש מהצבא

¹²⁰ עג' שער החסידות (שטיינמן, תל אביב תשי"ז) עמ' 299; לקט מאוצר החסידות (ברנדסורפר, ירושלים תשל"ו) עמ' 120.

עד קידושין מ, ב; רמב"ם הלכות תשובה פ"ג ה"ד.

ד. צדק ואחוה צדק טבעי

נוסיף עוד תובנה חשובה, שבאה להסביר מדוע היהודים, בני עם ישראל, הם השליחים להביא את אור ה' הכלול בתורה לעולם: יש פסוק שאומר "שָׁמְעוּ אֵלַי יְדֹעֵי צֶדֶק עִם תוֹרָתִי בְלָבָם"¹⁷. בפסוק זה, ישעיהו הנביא מתאר תחלה את האנושות כולה, ואומר לנו שלכל בן אדם יש ידיעה מולדת מהו צדק. לא צריכים ללמד את בני האדם מהו צדק – הם חשים אותו באופן אינטואיטיבי, מרגישים את ההבדל בין טוב לרע. תחושת הצדק הזו היא, למעשה,

בראש, המודעות לכך שיש לי את הכוח להטות את המאזנים של כל העולם לטובה.

סיכום

לסיכום, הסברנו רמות רבות של אמונה. למעשה, ככל שהתכונה פשוטה יותר – במקרה זה, אמונה פשוטה – כך יש לה יותר ממדי ביטוי¹⁸. את שלש תכונות האופי הנוספות – מסירות, דאגה ואחריות – חלקנו לשתיים כל אחת. נסכם בטבלה את המודל השלם של תכונות האופי של הרבי מלובאוויטש שעלינו לשאוף לאמץ לעצמנו:

י	חכמה	אמונה בה': מצב נוכחי: הטבע
לא צריכים ללמד את בני האדם מהו צדק – הם חשים אותו באופן אינטואיטיבי, מרגישים את ההבדל בין טוב לרע		פוטנציאל קרוב: נסים
		פוטנציאל רחוק: תחית המתים
		אמונה בתורה: מצב נוכחי: תורת עולם הזה
		פוטנציאל קרוב: תורת המשיח
		פוטנציאל רחוק: תורת הוי'
		אמונה בישראל: מצב נוכחי: "עם לבדד ישכן"
		פוטנציאל קרוב: אור לגוים
		פוטנציאל רחוק: ישראל וקוב"ה כולא חד
		אמונה באנושות: מצב נוכחי: חסידי או"ה בודדים
		פוטנציאל קרוב: "לעבדו כלם שכם אחד"
		פוטנציאל רחוק: תיקון כל המציאות להתאחד עם ה'
ה	בינה	מסירות לשליחות האישית בחיים
	דעת	מסירות למטרת השליחות האוניברסלית – דבקות במטרה
ו	חסד-גבורה-תפארת	דאגה לזולת בלב
	נצח-הוד-יסוד	טיפול בזולת
ה	מלכות	אחריות לחובה האישית
		אחריות לקהילה ולכל העולם, המלכת ה'

עה על דרך המשל בזהר (ראה זהר ח"ג רפח, א) על הנר שמתפשטות ממנו השתקפויות והארות לכל עבר, אבל כאשר מסתכלים היטב רואים שיש שם נר אחד בלבד, ודוק.

עו ישעיה נא, ד.

לפעמים אנחנו מתייחסים לה' כ"אבינו", אבינו שבשמים; לפעמים אנחנו מתייחסים לה' כ"מלכנו"; לפעמים אנחנו מתייחסים אליו כ"דודנו" (אהובנו)^{טו}. אבל יש פסוק שאומר שה' רואה אותנו כאחיו וחבריו^{טז}. אכן, הקבלה מסבירה^{טז} שיש נשמות מסוימות החוות את ה' לא רק כאב, כמלך או כאהוב, אלא כמו אח – הן מרגישות שיש להן אח גדול.

אח גדול הוא שותף טוב, אתה מרגיש שהוא מוכן תמיד לעזור לך. אדם עלול להרגיש שלאביו כבר אין כח להציל אותו ולעזור לו. לפעמים נדמה שאבינו זקן, אבל אח גדול הוא סמל של רצון ויכולת לעזור לנו בכל מצב; להיות שותף אתנו ולסייע לנו להצליח בכל מה שאנחנו עושים. זו הכרה יפה, שלא כולם מודעים אליה: אפשר להרגיש קרבה לה' כאחינו, כביכול – 'יש לי אח גדול!'.^{טז}

באופן דומה, על התורה, חכמתו של ה', כתוב "אֲמַר לְחֶכְמָה אֲחִי אֶת־^{טז}. זהו תיאור יפה של התורה, לפיו התורה היא אחותי. לכל אחד צריך להיות אח ואחות – ה' הוא אחי והתורה היא אחותי!".

אנחנו יכולים לחוות את ה' כאחינו ואת התורה כאחותנו דווקא דרך האמונה. אמונה היא הקשר העמוק ביותר ברמה העל-מודעת של הנשמה. כפי שלמדנו, לאמונה יש ממדים מרובים. אחד מביטויי האמונה הוא היכולת לחוות את ה', לא רק כדמות אב, כדמות מלכותית או כאהוב, אלא גם כאח.

למעשה, כשהתורה מצווה אותנו על כיבוד אב ואם, נוספת בפסוק המלה "אֶת־^{טז} – "כִּבֹּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ"^{טז} – ממנה מרבית חז"ל

עז ראה באריכות אני לדודי ודודי לי מאמר "אבינו, מלכנו, דודנו".

עז כדברי דוד המלך ברוח קדשו "למען אחי ורעי" (תהלים קכב, ח). ראה שמות רבה כז, ט ומדרש תהלים פ"ד (ועוד) שהקב"ה הוא שקורא את ישראל "אחי ורעי".

עז ראה ע"ח של"ט דרוש יא.

פ משלי ז, ד.

פא שמות כ, יב. דברים ה, טז.

הליבה של הטוב הגלום בכל אדם. בחלקו השני של הפסוק הנביא ממשיך ומתאר את עם ישראל בפרט, ואומר שנשמה יהודית לא רק לומדת תורה וגדלה מיום ליום, מתפתחת ומתקדמת בהבנת התורה, יש בלב כל ישראל את התורה בצורה מולדת.

במלים אחרות, ההכרה המולדת בצדק, הקיימת בכל האנושות, מופיעה באופן בולט במיוחד בעם ישראל, ועוד יותר – היא מתבטאת בכך שכל התורה נמצאת בלבו באופן מולד. העובדה הזו היא המאפשרת

ליהודי להביא תורה לעולם. תחושת הצדק האינטואיטיבית שיש ליהודי היא משהו שיש לו במשותף עם לא-יהודים, לכן היא מאפשרת ליצור

אתם יחס. כלומר, היכולת

ליצור קשר עם כל בני העולם ולהביא להם את אור התורה מבוססת על כך שליהודים ולא-יהודים יש תחושה משותפת של צדק, תחושה מה נכון ומה לא נכון. כשאני יכול להתחבר לגוים ולהרגיש עמם אחוה מסוימת, אני יכול גם להביא לידי ביטוי את התורה המולדת שלי, אותה השתיל בלבי ה'

כשהוא בחר בעם ישראל להיות שליחי העולם. את אור התורה הזה לכל העולם.

הוי' הוא אחי, התורה אחותי

נסיים בנקודה נוספת הקשורה לאמונה:

היכולת ליצור

קשר עם כל בני העולם ולהביא להם את אור התורה מבוססת על כך שליהודים ולא-יהודים יש תחושה משותפת של צדק, תחושה מה נכון ומה לא נכון

לפעמים נדמה

שאבינו זקן, אבל אח גדול הוא סמל של רצון ויכולת לעזור לנו בכל מצב; להיות שותף אתנו ולסייע לנו להצליח בכל מה שאנחנו עושים

**כולנו חייבים
לחוות כל יהודי
יחיד, וגם כל בן
אדם יחיד, כאחינו.
זו ההשתקפות
של ה', אחי,
והתורה, אחותי,
בכל אחד מאתנו**

**נשאר את
התובנה הזו
כקריאה להאמין
ש'ברוך ה', יש לי
את האח הגדול
הכי טוב ואת
האחות הגדולה
הכי טובה!**

אבל בינתיים נשאר את התובנה הזו כקריאה להאמין ש'ברוך ה', יש לי את האח הגדול הכי טוב ואת האחות הגדולה הכי טובה! האחדות הזו צריכה להשתקף גם ביחס שלנו לזולת: כולנו חייבים לחוות כל יהודי יחיד, וגם כל בן אדם יחיד, כאחינו (תחושה אותה מבטא הנביא בפסוק "הֲלוֹא אָב אֶחָד לְכָלנוּ הֲלוֹא אֵל אֶחָד בְּרָאנוּ"^פ). זו ההשתקפות של ה', אחי, והתורה, אחותי, בכל אחד מאתנו. אם כן, הכל מסתכם בכך שכולנו אחים ואחיות וכולנו ביטויים והשתקפויות של האלקות. ההכרה הזו בעצמה היא הגאולה, שהרבי מליובאוויטש הקדיש לה את חייו והרגיש אחריות להביא אותה^פ.

פ' מלאכי ב, י. בפשוטו הפסוק מתייחס דווקא לעם ישראל, כחלק מתוכחה חריפה נגד התבוללות, אך יש בו משמעות, עכ"פ בדרך מליצה (שתתקיים כאשר כל העולם יצטרף לאחדות שלנו עם ה', אחרי הלימוד שלהם כיצד להיות ישראל, כתכלית המהפכה הרביעית לגייר את כל הניצוצות), גם עבור כל באי עולם.

פ' כפי שהיה מובן מדבריו כבר במאמר הראשון שאמר בנושא, "באתי לגני" תשי"א (וכפי שספר שהתרגם בחזונו מיום עמדו על דעתו).

את החיוב לכבד גם את האח הגדול ואת האחות הגדולה^פ. כך האח הגדול והאחות הגדולה, שהם ה' והתורה, כלולים בכיבוד האב והאם^פ. האח והאחות הם האחים שלי, וכולנו באים מאותה אם ומאותו אב.

יש מקום אחד בתנ"ך^פ שהמילה "אָחָד", כמו "הוי" אחד^פ, כתובה רק בשתי האותיות "אח", רמז לכך שחיות אחדות ה' מתחילה מחויה של ה' כאחי הגדול. המלה אחות ביחס לתורה כתובה בכתוב חסר, "אחתי", וממילא האיות של אָחַת זהה לאיות של אָחַת, הצורה הנקבית של אחד. אם כן, החוויה הכפולה של ה' כאחי ושל התורה כאחותי היא בעצם חוית האחדות והזכרית והאחדות

הנקבית של ה' עצמו כביכול. יש עוד מה להעמיק ביחס להבט הזכרי וההבט הנקבי של האחדות,

פ' זחר ח"ג פג, א (וראה גם מסכת כלה פ"ג, הובא בכתובות קג, א).
פ' וראה ברכות לה, ב: "אין אביו אלא הקב"ה... ואין אמו אלא כנסת ישראל".
פ' יחזקאל יח, י' כפירוש הרד"ק.
פ' דברים ו, ד.

**יקי
הקמפיין
ד'ו' אב**

עת לפרוץ!

בשריפה במחסן "גל עיני" ביצהר, נשרפו מעל 20,000 ספרים מספרי הרב, נזק עצום של מאות אלפי שקלים. הקב"ה אומר לנו: עת לפרוץ - בכתיבה, בהדפסה ובהפצה.

"כי טוב זמרה אלהינו"

קיצור מהלך השיעור

בערב שבת שעברה נלקח מאתנו במפתיע ידיד אהוב, איש חי, שמח ומשמח – **ר' אבי פיאמנטה ע"ה** – שהנעים בזמירותיו בפה ובכלי. בין הפטירה בשכונת קראון-הייטס בניו-יורק ללויה, שהסתיימה בהר הזיתים, התעצמנו עם **דמותו המאירה**. הרב, עמו היה אבי בקשר קרוב שנים רבות, העביר שיעור מתוך התבוננות בעבודתו בקדש. השיעור קושר, על יסוד דברי הזהר הקדוש, בין **עבודת הזמרה** הנפלאה **לשלבי הגאולה** – בנין בית המקדש, קיבוץ גלויות ותחית המתים. השיעור פותח ומסיים **בתחית המתים**, שהיא **הרפואה האמתית היחידה לשברון הלב** של הקרובים והידידים על הפטירה – "הקיצו ורננו שכני עפרי!". יצוין שלשיעור היה עוד פרק גדול, המעמיק בדברי הזהר על תחית המתים בכל פרשת חיי שרה, שלא נדפס כאן לקוצר הזמן והיריעה, ואי"ה יישלח כשעריכתו תושלם (אפשר לבקשו בדוא"ל itiel@pnimi.org.il).

רפואת שברון הלב – תחית המתים

הזהר הקדוש, בסוף פרשת חיי שרה^א, מביא את הפסוק "הֲרַפָּא לְשִׁבּוּרֵי לֵב וּמְחַפֵּשׁ לְעִצְבוֹתָם"^ב ואומר "דא תחית המתים". כתוב^ג ש"שבּוּרֵי לֵב" הם אלו ששבּוּרֵים על מיתת קרוב משפחה, ולפי הזהר עיקר הרפואה שלהם הוא רק שיראו את אותו קרוב קם לתחיה, נשמה

בתוך גוף, וחי חיים נצחיים. על התחיה הזו נאמר הפסוק "הֲרַפָּא לְשִׁבּוּרֵי לֵב וּמְחַפֵּשׁ לְעִצְבוֹתָם". מובא בספרים הקדושים^ד ש"הֲרַפָּא לְשִׁבּוּרֵי לֵב" ר"ת **הלל**. הביטוי רומז לדעת הלל, שסבור שעיקר עבודת ה' הוא עבודה בפועל. אמנם מצוה בלי כוונה ותפלה בלי כוונה הן לא שלמות, כגוף בלי נשמה^ה, אבל בכל אופן "המעשה הוא

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. י' תמוז פ"ה – הקלטה.

א זהר ח"א קלד, א.

ב תהלים קמז, ג.

ג זהר ח"א קלט, א.

ד ישמח ישראל וישב אות נ.

ה מאמר חקור דין (לרמ"ע) ח"ג פ"ד. וראה עד"ז חסד לאברהם מעין ד נהר יח.

"כי טוב זמרה אלהינו"

איך פותח הפרק? "הַלְלוּהָ כִּי טוֹב זַמְרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי נָעִים נֶאֱמָה תְהִלָּה". הפסוק הבא הוא "בֹּנֵה יְרוּשָׁלַם הוּא יְדָחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס". אחר כך בא הפסוק שלנו, "הִרְפָּא לְשִׁבּוּרֵי לֵב וּמִחְבֵּשׁ לְעֻצְבוֹתָם". הכל מתחיל מהלל – "הללויה" – וההמשך של "הללויה" כאן, גולת הכותרת, הוא "כי טוב זמרה אלהינו".

בחסידות מדייקים שלא כתוב כאן 'לאלהינו', אף שלכאורה הזמרה היא לה', ולא שהיא ה' בעצמו. לאור זאת אדמו"ר הזקן מדייק ומסביר בסידור¹ את הסוד של הזמרה. הוא מביא דוגמה מנגן מזמר שמשמח חתן וכלה, כמו אבי ע"ה, שהפליא לשמח ולהרקיד בחתונות – כולל בחתונות אצלנו במשפחה – בשמחה יהודית-חסידיית טהורה. איך הוא מסביר? הנגן המזמר, ה"זמרה" בפסוק, ממשיך מפנימיות עתיק ממש להתגלות

באמא – שכל האור והשמחה והתענוג יתגלו בתוך אמא עצמה, שהיא המכונה כאן בשם "אלהינו" ("אלהינו" כמו "אלהים חיים"²), כינוי של אמא עילאה, כמו בפסוק היחוד "שמע ישראל הו' אלהינו הו' אחד"³). מהו ה"טוב" בפסוק? שם ה־טוֹב השייך לדעת⁴, שממשיך מעתיקא להתגלות באמא באמצעות הפעולה של "זמרה" – הַזְמַר של אותו אחד שמזמר ומשמח את העולם. בזמרה שלו הוא ממשיך מ"מקור התענוג" – זהו הביטוי של אדמו"ר הזקן. "מקור התענוג" הוא פנימיות עתיק

1. סידור עם דא"ח ד"ה "הללויה כי טוב זמרה" (נח, ד).
2. זהר ח"ב סח, ב.

3. דברים ו, ד. וראה שעה"כ דרושי ק"ש דרוש ה (וזהר ח"ג רסג, א) שארבע המלים "הו' אלהינו הו' אחד" הן כנגד ייחודה, וממילא "אלהינו" בבינה.

4. טז ראה שעה"כ דרושי ק"ש ח; פע"ח שער הק"ש פכ"ה; קהלת יעקב ערך 'טובה'.

העיקר". כתוב⁵ שאצל בית שמאי העיקר הוא המחשבה ואצל בית הלל העיקר הוא המעשה בפועל. הרבי תמיד למד אותנו ש"המעשה הוא העיקר", כדעת בית הלל.

מראשי התבות הלל בפסוק שהזהר מפרש על תחית המתים משמע שתחית המתים תלויה במעשים הטובים שלנו. דווקא בזכות המעשים בפועל ממש זוכים לתחית המתים⁶, וממילא

לרפואת ה"שבורי לב" ולתיקון של "עצבותם", שלפי הפירוש הזה היינו העצבות שבאה יחד עם שברון-הלב על פטירת הקרוב.

איפה כתוב "הרפא לשבורי לב ומחבש לעצבותם"? בתחלת פרק קמז, שאומרים כל בקר בפסוקי דזמרה⁷. כתוב שבתחלה כל התהלים היו קמז פרקים, כחיי יעקב אבינו, עליו כתוב ש"לא מת"⁸ – הוא כבר עכשיו חי חיים נצחיים. גם עכשיו, כשיש לנו חלוקה ל־קמז פרקים

בתהלים⁹, פרק קמז קובע ברכה לעצמו, ורומז על התכלית, סיום התהלים, הכח לזכות לחיים נצחיים.

1. תקו"ז תקון ס (צג, ב); תקון ע (קלג, ב). ראה אבות פ"א מ"ז.

2. ראה לקו"ש חלק ו עמ' 70 ואילך; בית האוצר (ענגיל) מערכת א כלל כז ומערכת ב כלל ב; לאור ההלכה (זוין) מאמר "לשיטות בית שמאי ובית הלל".

3. כמבואר בריבוי דרושים החל מתו"א עג, ב (וראה באריכות בד"ה "להבין ענין תחית המתים" תשמ"ט, בנסמן בו ובביאורי הרב עליו).

4. ויש לומר שכל פסוקי דזמרה נקראים על שם הפרק הזה, שפותח "הללויה כי טוב זמרה אלהינו", כדלקמן בפנים.

5. ילקוט ש"תהלים רמז תרפה.

6. יא תענית ב, א.

7. יב קו פרקי תהלים הם סוד השכינה, כמאמר "איזהו חסיד? המתחסד עם קונו, עם קן דיליה, ליחדא קוב"ה ושכינתיה בתחתונים" (עפ"י הקדמת תקו"ד א, ב), "ואני תפלה" (תהלים קט, ד) של דוד, נעים זמירות ישראל.

(לעומת תענוג סתם, שהוא ז"ת דעתיק), והמזמר ממשיך אותו לתוך "אלהינו", שה"אלהינו" בעצמו הוא-הוא הזמרה, ה"זמרה" מתגלה בתוך "אלהינו". על זה כתוב "הללויה כי טוב זמרה אלהינו".

ההמשך הוא "כי נעים נאווה תהלה". יש פה זוג ידוע של טוב ונעים, שרומזו לפסוק הידוע "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד"¹.

חז"ל אומרים² שהאחים כאן, "טוב" ו"נעים", הם משה ואהרן. משה נקרא "טוב", "ותרא אתו כי טוב הוא"³, ו"נעים" הוא אהרן, אהרן הוא סוד הנעים העליון. פרק צ בתהלים, "תפלה למשה", מתחיל עם משה ומסיים "ויהי נעים א־דני אלהינו עלינו"⁴. מהו "נעים"? מסבירים שבדיוק הדבר הזה – התענוג שמתגלה בתוך אמא, בתוך "אלהינו". בהרבה מקומות בחסידות, במאמרים ושיחות⁵, כשכתובה המלה "נעים" כתוב בסוגריים – כך

הרבי מתרגם – שנעים הוא געשמאק. זהו הגעשמאק האמתי של חסיד, שהוא זוכה להתגלות הנעים העליון, התענוג, עד למקור התענוג ממש, בתוך ההשגה, ההבנה והכרה שלו (פנימיות אמא). בכל אופן, דורשים ש"נעים"

ה' בונה את

בית המקדש
לאחר החורבן,
שמעיקרא היה
"סותר על מנת
לבנות" יותר טוב.
חורבן הבית הוא
בדיוק כמו מיתה
על מנת לחיות
חיים יותר טובים
– הרבה-הרבה,
אין-סוף, באין-
ערך, יותר טובים
– לחיות חיים
נצחיים

הוא אהרן כי היחס בין משה ואהרן הוא חכמה ובינה, אבא ואמא⁶. הנעים לא מתגלה באבא, אלא דווקא באמא, בעוד עצם הטוב נמצא באבא⁷. בכל אופן, הכל נמשך על ידי הזמרה של אותו אחד שמזמר ומשמח את החתן והכלה. דוד המלך גם נקרא על שם נעים – "נעים זמרות ישראל"⁸. זו ההמשכה מאמא עילאה, מאהרן, להתגלות במלכות⁹. ביתר פירוט, כתוב¹⁰ שזו הבינה של המלך, הנעים של המלכות, שהוא סוד העולם הבא¹¹ – הנעים של העולם הבא, שבא לאחר תחית המתים. אם כן, זהו הפסוק הראשון כאן, "הללויה כי טוב זמרה אלהינו כי נעים נאווה תהלה".

שלבי הגאולה

אחר כך הפרק עובר מיד לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקו – "בונה ירושלם הוי' נדחי ישראל יכנס". מוסבר¹² ש"בונה ירושלם הוי'" לא מתייחס רק לעיר ירושלים אלא בעיקר לבית המקדש. לפי פשט הפסוק הזה, לפי סדר הפסוק, קודם ה' בונה את ירושלים – כלומר, בונה את המקדש. ה' בונה את בית המקדש לאחר החורבן, שמעיקרא היה "סותר על מנת לבנות"¹³ יותר טוב¹⁴ (שהרי 'אז גוט איז גוט איז בעסער ניט בעסער?!', 'אם הטוב הוא טוב, יותר טוב הוא לא יותר טוב?!'). חורבן הבית הוא בדיוק כמו מיתה על מנת לחיות חיים יותר טובים – הרבה-הרבה,

כב עמק המלך שי"א פי"ד; רמ"ע מפאנו מאמר "שבתות ה'" ח"ו; מגלה עמוקות פרשת בהעלתך.

כג אכן, נעים עולה י"פ טוב – שלמות התפשטות והתגלות הטוב הגנוז באבא באור אמא, וד"ל.

כד שמואל'ב כג, א.

כה זהר חדש (מרגליות) פרשת תרומה מאמר "ב' טפי מרגליות" (מב, א).

כו וראה הוספות לליקוטי הקדמות (טולידאנו) ח"א מאמר "הסביבון" (עמ' קי).

כז תו"א יתרו עג, ב.

כח מדרש בראשית רבתי, ויצא נג; מכילתא דרשב"י טו, טז.

כט שבת לא, ב.

ל ראה לקו"ש חכ"ט שיחה לפרשת דברים-חזון ס"ה.

יז תהלים קלג, א.

יח הוריות יב, א; תנחומא שמות כז.

יט שמות ב, ב.

כ תהלים צ, יז.

כא ראה ד"ה "וספרתם לכם" (ל"ג בעומר) תשי"א ס"ד; שיחת ט"ו תמוז תשי"ז ס"ה; י"א שבט תשי"ח ס"ט. ועוד.

כולם ממשיכים

את ה' אלינו,
גם בתפלות
ובתחנונים וגם
בלימוד התורה
שלהם, כמו
שכתוב בתניא
שקריאה בתורה
היא כמו בן קטן
שקורא לאביו, לא
יכול לחיות רגע
בלעדיו

בא אחרי בנין המקדש וקיבוץ
גלויות? תחית המתים. לכן
הפסוק הבא – "הרפא לשבורי
לב ומחבש לעצבותם" – הוא
תחית המתים לפי הזהר.

תחית המתים ותיקון עולם

אם כן, יש כאן את הנשמה
של המשיח, "בונה ירושלים
הוי", החיה של המשיח, "נדחי
ישראל יכנס", והיחידה –
שנקראת "מאד" בפסוק הידוע
של חמש עליות המשיח "הנה
ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"^{מג} – שהיא
או "לעבדו שכם אחד" של כל באי עולם או
תחית המתים. כנראה שניהם הולכים ביחד, יש
קשר בין תיקון כל העולם ותחית המתים. מה
הקשר?

תחית המתים בקבלה^{מד} היא להחיות את כל
רפח הניצוצין שנפלו, נשברו, מתו ונקברו עוד
בטרם היה עולם, "והארץ היתה תהו ובהו"^{מה},
ז' מלכין קדמאין דמיתו"^{מו}. איפה מפוזרים
הניצוצות הללו? בכל אומות העולם, בכל
העולם כולו. אז מהי תחית המתים? שכולם,
כל האנושות, יחזרו ויתעוררו: "כי אז אהפך אל
עמים שפה ברורה" – כולם ידברו בלשון הקדש;
"לקרא כלם בשם הוי" – כולם ממשיכים את
ה' אלינו, גם בתפלות ובתחנונים וגם בלימוד
התורה שלהם, כמו שכתוב בתניא^{מז} שקריאה
בתורה היא כמו בן קטן שקורא לאביו, לא יכול
לחיות רגע בלעדיו; ואז "לעבדו שכם אחד".

אם כן, עצם הפעולה של קירוב כל האומות –

איך-סוף, באיך-ערוך, יותר טובים
– לחיות חיים נצחיים. ככה ה'
הוא "בונה ירושלים". אחד כך,
לפי סדר הפסוק, "נדחי ישראל
יכנס". זהו באמת הפשט שכתוב
בוהר^{לא}, ומעין זה גם בירושלמי^{לב},
שקודם "בונה ירושלים הוי"
ואחר כך "נדחי ישראל יכנס".
אבל בבבלי כתוב "אימתי 'בונה
ירושלים ה'?" כאשר "נדחי ישראל
יכנס"^{לג}, ומשמע ש"נדחי ישראל
יכנס" קורה קודם^{לד}. זו מחלוקת
ידועה מה קודם, קיבוץ גלויות או
בנין המקדש. הרמב"ם פוסק^{לה},

כמו הירושלמי והזהר, שבנין בית המקדש קודם
לקיבוץ גלויות.

ברמב"ם בנין המקדש הוא השלב השלישי
של משיח (בו הוא הופך מ"בחזקת שהוא משיח"
ל"משיח ודאי"^{לו}) וקיבוץ גלויות הוא השלב
הרביעי שלו. בהקבלת חמשת השלבים שמונה
הרמב"ם לנרנח"י של מלך המשיח^{לז}, בנין המקדש
הוא השלב שכנגד הנשמה וקיבוץ גלויות השלב
שכנגד החיה. אחד כך מתקיים "כי אז אהפך אל
עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם הוי" לעבדו
שכם אחד^{לח} – זהו השלב החמישי, שאו שהוא
פעולת ה'^{לט}, או פעולת המשיח^{לז}, או פעולת ה'
כפי שמתלבש "עצמות בגוף"^{מא} במשיח^{מב}. מה

לא ח"א קלד, א (וראה ניצוצי זהר אות ד); קלט, א.

לב מעשר שני פ"ה ה"ב – עיי"ש.

לג ברכות מט, א.

לד ודוק גם בתנחומא נח יא.

לה הלכות מלכים ומלחמות פ"א ה"א.

לו שם ה"ד.

לז **מלכות ישראל** ח"א מאמר "שלוש מצות נצטוו ישראל
בשעת כניסתם לארץ" הערה כט; **תיקון המדינה** פ"ב
הערה יז. נתבאר באריכות בהתוועדות ל"ג בעומר תשס"ח.

לח צפניה ג, ט.

לט כגרסה המלאה ברמב"ם.

מ כגרסת הרמב"ם הנדפס בשל הצנזורה.

מא ראה שיחת אחש"פ תש"י, וביאורה באריכות ב**לב
לדעת** מאמר "צדיק יסוד עולם".

מב וראה באריכות התוועדות ל"ג בעומר תשס"ח.

מג ישעיה נב, יג.

מד וראה באריכות בסידור עם דא"ח כאן.

מה בראשית א, ב.

מו ראה ע"ח שער הכללים פרקים א'ב; לקו"ת (האריז"ל)
ס"פ וישלח. ובכ"מ.

מז תניא פל"ז.

"טוב" ו"נעים" הם

שני אחים, "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". גם אצלנו, ה"שבורי לב", יש לכוון לשני האחים האהובים, יוסי ואבי, שזכו ביחד לזמר כמה וכמה פעמים בנוכחות הרבי

שמתחוללת אחרי קיבוץ גלויות – היא כבר בסוד תחית המתים. כל שכן תחית המתים כפשוטה, שבאה במה שהרבי מכנה תמיד^{מח} התקופה השנייה של ימות המשיח, התקופה הנסית. עיקר הנס בתקופה הזו הוא לא 'סתם' נס כמו קריעת ים סוף, אלא נס הרבה־הרבה יותר גדול מזה, תחית המתים, לחיות לעד חיים נצחיים^{מט}.

הזמרה – מפתח הגאולה

שוב, זהו כאן סדר הפסוקים. הכל מתחיל מ"טוב זמרה אלהינו", מאותו אחד שמזמר וממשיך את מקור התענוג לתוך "אלהינו", וכאשר הוא ממשיך את מקור התענוג כך ש"אלהינו" בעצמו יזמר, זהו כבר המפתח של הגאולה, ההתחלה של התגלות ה' אחד, "ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד"^{נא}. כמו שרש"י מביא על פסוק היחוד, שעכשיו ה' הוא רק האלקים שלנו, "הוי' אלהינו", אבל התכל'ס והאמונה – תכלית האמונה – שנגיע ל"הוי' אחד", "ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד". מתי? כשיתקיים "כי אז אהפך אל עמים", ועוד יותר כשנגיע לשלב השני של הגאולה, תחית המתים, שהרבי תמיד אחל שיהיה יחד עם משיח עצמו (כלומר, שנגיע מיד לתקופה השנייה־הנסית של ימות המשיח, בלי ה"עולם כמנהגו נוהג"^{נא}

של התקופה הראשונה), כשנגיע לחיים הנצחיים, שבהם הרבי ברך את כל הדור שלנו^{נב}.

אם כבר אמרנו ש"טוב" ו"נעים" הם שני אחים, "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". גם אצלנו, ה"שבורי לב", יש לכוון לשני האחים האהובים, יוסי ואבי, שזכו ביחד לזמר כמה וכמה פעמים בנוכחות הרבי, "כי טוב זמרה אלהינו כי נעים נאוה תהלה". הרבי אמר שצריך להביא את הגאולה "ברוב שירה וזמרה"^{נג}, ואנחנו יודעים כמה אבי היה מסור ולהוט לענייני גאולה ומשיח.

יש פה גם תופעה ידועה, שאנחנו מסבירים תמיד^{נד} לפי סיפור על רבי שלמה מקרלין^{נה}, שיש שני "כי" בתוך הפסוק. הוא היה אומר – ותלמידיו הסבירו אחריו – שכל הפרנסה בקדושה של היהודי, בגשמיות וברוחניות, באה מאותם פסוקים בהם כתובה פעמיים המלה "כי". באידיש "כי" פירושו פרה. אנחנו יוצאים מהשבת האחרונה שקראנו על פרה, פרה אדומה, שהסוד שלה הוא תחית המתים^{נו}. אז יש פה בפסוק שתי פרות אדומות – "כי טוב זמרה אלהינו כי נאוה תהלה".

ה' יתברך יעזור ויברך אותנו שנוכה לכל השלבים כאן, של "בונה ירושלם הוי'" ו"נחיה ישראל יכנס" ואז העיקר הוא "הרפא לשבורי לב ומחבש לעצבותם".

(ב).

נב ראה התוועדות י"ג מנ"א תש"נ, ובכ"ד.

נג המלים האחרונות ששמעו מהרבי בז"א ד"ר תשנ"ב. נד ראה לדוגמה שיעור כ"ב תמוז (נדפס בגליון עקב) תשע"ט (אמונה ובטחון 25).

נה שמע שלמה ח"ב אות לא.

נו ורמז עמוק: כל הפסוק "הרפא לשבורי לב ומחבש לעצבותם" עולה 1860, ג"פ 9, כתר, סוד "שלשה כתרם הם" (אבות פ"ד מ"ג) – כנגד ג רישין שבכתר (ראה סוד ה' ליראין נספח לש"א) – שדווקא על ידם זוכים לתחית המתים (שלמעלה מטעם ודעת לגמרי, סוד הכתר), שהיא־היא "כתר שם טוב עולה על גביו" [על ידי כולם] (כאשר ה"כתר שם טוב" של האדם, דשביק לכל חי, הוא הוא עצם הלוז שלו, ממנה הוא קם לתחיה לחי נצח).

מח ראה לדוגמה לקו"ש חכ"ז שיחה א לפרשת בחקתי (ובפרט בסעיף ט ואילך); אג"ק ח"ח אגרת ו'תקיז; מאמר ד"ה "רבי אומר" תשד"מ בסופו (התוועדות תשד"מ ח"ג עמ' 1632); ובכ"מ.

מט וראה באריכות גם בשיעור ג' תמוז השתא, נדפס לעיל בחוברת.

נ זכריה יד, ט.

נא הלכות מלכים פי"ב ה"א (כדעת שמואל בברכות לד,

גאולה – תיקון הדעת

"מפני חטאינו גלינו מארצנו". חטא לשון חסר. הגאולה תבוא כאשר נמלא את החסר. עלינו לדעת מה חסר לנו ומה צריך לעשות כדי למלא את החסר. כתוב "דעת חסרת מה קנית" – עיקר החסרון הוא בדעת. בשירת חנה נאמר "אל דעות הוי" – ישנן שתי דעות, דעת עליון (שלמעלה) היש ולמטה (האין) ודעת תחתון (שלמטה) היש ולמעלה (האין). כדי למלא את החסר עלינו לחבר את שתי הדעות יחד. שתי הדעות אמת וכאשר הן מתחברות יחד (בבחינת 'נושא הפכים') זוהי האמת לאמתו. כאשר ממלאים את החסר, שהחסר עצמו יהיה 'חסר מלא' (שהחסרון עצמו תהיה מלאה דעת, מודעות לה' ומודעות למצבנו אנו), אזי "כולו הפך לבן טהור הוא" – ובא לציון גואל.

הסיפור החסידי

ה'אור החיים' הקדוש | אותיות פורחות באויר

רבי חיים בן עטר, שנודע – על שם פירושו על התורה – כבעל ה'אור החיים' הקדוש, נולד בשנת תנ"ו בסאלי שבמרוקו לאביו רבי משה, ולמד תורה מפי סבו רבי חיים בן עטר 'הזקן'. נישא לקרובתו פאצוניה ועמד בראשות הישיבה בסאלי. כבר שם נודע כאיש אלקים קדוש, דרש בפני הקהל בקביעות והיה גבאי צדקה. מאחר ואשתו לא ילדה לו ילדים, נשא אשה שנייה, אסתר, ושתי נשותיו חיו אתו עד סוף ימיו בירושלים. לאחר מסכת מחלוקות ורדיפות נגדו, עלה לארץ ישראל, כשבדרך עבר בליוורנו שבאיטליה, שם הדפיס את פירושו המפורסם על התורה – אודותיו יש מסורת שנכתב במיוחד עבור בנותיו – וגייס תמיכה כספית לעלייתו ארצה ולכלכלת הישיבה שתכנן להקים. בסוף שנת תק"א הגיע עם תלמידיו לעכו שם הוקמה הישיבה בראשונה. הזמנתם של יהודי טבריה לקבוע את מושבו בעיר לא עלתה יפה, ולאחר תקופה קצרה של התיישבות בפקיעין עלו לירושלים בסוף שנת תק"ב, שם הוקמה ישיבתו 'מדרש כנסת ישראל'. כעבור פחות משנה נסתלק לבית עולמו בט"ו תמוז תק"ג ומנו"כ בהר הזיתים.

דיבור של חול כשהתפילין בראשו, כי קדושים הם, ובדיבור הקל יחללו חס ושלום את קדושתן והאותיות שבפרשיות תהיינה פורחות באויר ויפסלו התפילין תיכף".

כך היה, אחר הפטירה הכריזו בכל תפוצות ישראל כרוז הנ"ל, ובאו הרבה אחינו בני ישראל בהשתוקקות רב להתפלל בתפילין הקדושים הנ"ל, ומוזה התפרנסו האלמנות הנ"ל.

פעם אחת בא סוחר גדול והתפלל בתפילין הנ"ל, ופתאום בא אדון אחד נשוא פנים, ואמר שיש לו לשאול דבר נחוץ מאוד מהסוחר הנ"ל ואין יכול להמתין עד אחר התפילה כי הוא אינן לדרכו. והיו הנשים הנ"ל שומרות תמיד על הפתח שלא להניח שום אדם להיכנס לבית המדרש בשעה שהניחו את התפילין, רק הוכרחו להתפלל בהתבודדות כדי שלא יהיה אפשר להם לדבר דיבור של חול בתפילין.

והנה אותו האדון בא בחיפזון גדול ונכנס בלי נמילת רשות, והנשים העלימו עיניהן כרגע, ודיבר

סיפר הרה"ק ר' אברהם שלום האלבערשטאם, ראש שושלת סטראפקוב ובעל 'דברי שלום' זי"ע בסעודת מלוה מלכה בקראקא בשם אביו הרה"ק ר' יחזקאל שרגא האלבערשטאם בעל 'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע, שסיפר בבואו חזרה מארץ ישראל: [כידוע שבשנת תרכ"ט ביקר בארץ ישראל ושהה בצפת ובירושלים. ובשנת תרל"א חזר לגליציה] הרב הקדוש והטהור נורא ונשגב רבי חיים בן עטר זצלה"ה בעל מחבר ספר 'אור החיים' הקדוש, היו לו שתי נשים, ולפני פטירתו בכו הנשים לפניו שייגיד להן עצה ממה שיתפרנסו אחרי פטירתו? ואמר להן: "הנה אני נותן לכם את התפילין שלי, ואחר פטירתי תפרסמו בכל המקומות שמי שרוצה להתפלל בתפילין שלי יבוא ויתפלל, ועבור זה ישלם כל המתפלל בהם סכום מסוים, ומוזה תתפרנסו. אבל דבר אחד אני מזהיר אתכן מאוד מאוד, שתשגחנה שכל מי שישים התפילין בראשו, חס ושלום מלדבר

במיוחד בלטה בכך אשתו הראשונה, פצוניה, שנודעה בחכמה מיוחדת ואף הניחה תפילין – כשם שאמרו חז"ל על מיכל בת שאול – אך בסיפורנו בולטת השייכות של שתי הנשים גם יחד לתפילין הקדושות של האור החיים עצמו. בקבלה נאמר שכאשר הבעל מניח תפילין, התפילין של יד שלו הם כתפילין של ראש עבור אשתו. בפנימיות, בכך מוציא הבעל ידי חובה את אשתו במצוות תפילין – ולכן תפילין של יד קודמות לתפילין של ראש, שהן שלו בלבד. אך אשת האור החיים לא הסתפקה בכך והניחה תפילין בעצמה, כשמאוחר יותר עברו שני התפילין של בעלה – של ראש ושל יד – לחזקתה ולחזקת רעותה אסתר [ונראה לומר שתפילין של ראש שייכים במיוחד לפצוניה המשכילה ואילו של יד, שייכים לאסתר אתה קיים בעל אוה"ח הקדוש פריה ורביה להיות לו ליד ושם]. מה יכולות נשות ימינו ללמוד מכך? ידוע בחסידות כי עניין התפילין הוא "המשכת מוחין". מה פירוש הדבר? בסיפור, התבטאה המשכת המוחין בהבאת התפילין אל המתפללים, ובהקפדת הנשים על דיבוריהם של המניחים את התפילין הקדושות. אך כהוראה לנשות דורנו, המשכת מוחין פירושה הפצת התורה ולימודה לזולת – כפי שנכתב במדרש כי כל התורה הוקשה לתפילין. אשה העוסקת בכך, בתוך המשפחה ועוד יותר מכך מחוצה לה (כמו ארגון שיעורים וחוגי נשים וכדומה), זוכה בכך להנחת תפילין ברוחניות: המשכת מוחין, אור התורה, אצל כל השומעות.

עם הסוחר הנ"ל איזה דיבורים, ובתוך כך באו הנשים וצעקו ככרוכיא צעקה גדולה, האיך עשו הדבר הרע הזה לדבר בתפילין הקדושים הללו. ובדקו התפילין ומצאו שאין בהן אותיות, כי פרחו לעילא.

[זכרונם לברכה]

בעל אור החיים הקדוש היה דמות משיחית. בחסידות נמסרו סיפורים ואמרות רבות על כך, ונציין במיוחד את הסיפור הבא: פעם הביא מדפיס אחד, ושמו אשה, את החומשים שהדפיס עם פירוש "אור החיים" לרב הצדיק רבי פנחס מקוריץ. כשפתח הצדיק את החומש, נודמנה לו פרשת דאה בפסוק (טו, ז) "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך" שפירש שם רבינו ז"ל כרומז על אחד המיוחד שבאומה, "משיח ה' שמו חיים". ובאותו חומש ראה ר' פנחס שנשמטו המילים "שמו חיים", ותיכף שאלו: למה השמטת מלים אלו? והשיבו הלה: מפני שהוא כיון על עצמו! מיד פתח הצדיק את החומש שלו בפרשת נשא, וראה בפירוש רש"י שכתב, ואמרה האשה אמן אמן, אמן אם מאיש זה, אמן אם מאיש אחר. והראה לו שנפלה שגיאה בדפוסו, ובמקום "אחר" נדפס "אשר"... אמר לו ר' פנחס "הרי לך החותמת שלך"... ופני האיש חפו.

כיאה לצדיק כזה שהיה משיח בדורו, גם נשותיו של האור החיים היו נשים מיוחדות: על אף היותן "צרות" זו לזו חיו בשלום וברעות מיוחדים, ומלבד זאת, הן מגלמות במובנים רבים את "עלית המלכות" – הרעיון המשיחי של עלית מעמד האשה על פי כתבי האריז"ל.

ג' רישין שבכתר

בכתר עליון, רובד העל'מודע של הנפש, יש שלשה 'ראשים' – הראש העליון הוא האמונה, השני התענוג והשלישי הרצון. האמונה היא בה'; התענוג הוא מהתורה; הרצון הוא משיח!

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

למה אני לא מרגיש אהבת ה'?

לאחרונה שמתי לב שכשאני משוחח שיחת־נפש עם חבר אני מתמלא באהבה אליו, וזה מוסיף לי חשק בכל מה שאני עושה. התחושה הזו בעצם הדגישה לי שהאהבה שלי לה' היא לא אמתית. אני מכיר את כל ההתבוננויות ברמב"ם ובתניא שמעוררות אהבה לה', אבל אני מרגיש שהן מעוררות הערכה לה', תודה גדולה כלפיו או אפילו הרגשת קרבה – אבל לא אהבה. אפילו ההתבוננות שה' אוהב אותי שאמורה לעורר אהבה "כמים הפנים לפנים" לא מובנת לי – איך אפשר לאהוב בלי הכרות וחיבור, בלי שיח משותף שמאפשר להתחבר ל"אישיות" של מי שמשוחחים איתו? ה' מתגלה אלי דרך רמזים, אבל אין בינינו דיבור ישיר כמו עם חבר. אולי התשובה היא שהשיחה עם ה' היא בתורה, אבל גם בלימוד תורה אני לא מרגיש דו־שיח עם ה'. אני רוצה אהבה לה' ברמה כזו שכשאתפלל, כשאלמד תורה, וגם סתם בחיים – באמת **ארגיש** אהבה לה'. שארגיש 'משיכת הלב'. זה נראה לי מוכרח שיש לי שייכות לזה, הרי זו מצווה מדאורייתא לכל יהודי. בקיצור – איך אני יכול לאהוב את ה'?

מענה:

אנו קוראים בכל יום בקריאת שמע שני פסוקים סמוכים – "ואהבת את הו' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך", היינו דברי תורה. כמו שכתבת, התורה היא עיקר הדו־שיח שלנו עם ה', שמתוכן, אם זוכים, באה משיכת הלב בהתלהבות גדולה ובטבעיות. גמורה, ללא שום סבה חיצונית. התורה היא "אילת אהבים ויעלת חן גו' באהבתה תשגה תמיד". דוקא בלימוד בעיון האדם משוחח עם ה' וה' משוחח אתו בחזרה. כאשר לומדים את תורת ה' רגילים לומר "רחמנא אמר" (גם עם תרגום לאידיש, כמסופר שכך ראה הסבא משפולי כשבא לבחון את אדמו"ר הזקן, וכך הכיר במעלתו), היינו 'זה מה שה' אומר לי' (ע"ד "זה הדבר אשר צוה [לי] ה'"). רחמנא גם לשון אהבה בארמית – אהבת דודים שלי וה'.

כדי להרגיש היטב שה' מדבר אתנו צריך האדם לצאת מעצמו, כמבואר בדא"ת, ואז הוא טועם את נעם ה' (ע"ד

הפיוט "יה אכסוף נעם שבת") ומתאהב – כפשוטו ממש – בה'. העיקר הוא להרגיש את נוכחות ה' כאן ועכשיו, כמו באמירת "אתה" בתפלה (כמבואר בתניא פרק מא) – "שפכי כמים לבך נכח פני א־דני".

מי שזוכה לגילוי אור נשמתו ממילא אוהב את ה' עד מאד, רק שהעוונות מבדילים, ועל כן צריך לעשות תשובה – "ומיד הם נגאלים" באהבה רבה ומופלאה, תשובה מאהבה דוקא ההופכת זדונות לזכויות ממש.

ברכה לבר־מצוה:

"בן שלש עשרה למצות" – בגיל 13 זוכים להארת י"ג מדות הרחמים של השי"ת יחד עם היכולת הנפשית לקיים את המצוה הכללית של והלכת בדרכיו – מצוה להדמות אליו יתברך "מה הוא רחום, אף אתה רחום". הסימן הראשון של היהודי הוא 'רחמנים בני רחמנים', מרחמים על כל הבריות להאיר להם את אור ה'. לשם כך צריכים גם את הדעת לה זוכים בגיל בר מצוה. מזל טוב לכל בני הבר־מצוה, שיזכו להפיץ את אור ה' בעולם!

יעקב וישראל

אתה יכול להביא לי בבקשה את ה...
נו... זה ש...". בעוד הילד בוחה בחסר
הבנה, אני קולט בשבריר שניה, רץ
לארגז הכלים מוציא את מברג-המבחן
(טקסטר) ומגיש אותו לאבא בהבעת
נצחון. "ידעתי שאפשר לסמוך עליה,
רזי", מחמיא לי אבא, בעוד אני מסמיק
מגאווה...

למה אני מספר לכם על כך? לא
כדי לגלות לכם כמה אני מכשר...
היכלת שלי להבין מה שאבא שלי
רצה והתפון לומר גם בלי לשמע זאת
בצורה מפרשת, קשורה לעבודה שאני
הבן שלו. אני מכיר את ה'ראש' שלו.
וזה כבר מחבר אותנו לנושא גדול ועמק
בחסידות: שתי דרכים בעבודת ה'.
שתי הדרכים משתקפות בשתי דמויות
שונות – הבן והעבד.

אבא ורבי

נתבונן בשתי הדמויות: עבד הוא מי
שמכר את עצמו, או שבית דין עשו זאת,
לרשותו של אדון. מעתה הוא הופך

בלק שוכר את שרותיו של הממחה
מספר אחד בעולם, בלעם הרשע, כדי
לקלל את עם ישראל. ה' באהבתו
הופך את הקללה לברכה, ודוקא מפיו
של אותו רשע אנו זוכים לשמע גלויים
עמקים ביותר על מעלת נשמות ישראל
ועל הגאולה העתידה.

אחת התופעות הבולטות בדבריו
של אותו רשע היא פניו הפפול לעם
ישראל. פעם אחר פעם הוא משתמש
בזוג השמות **יעקב וישראל**, כמו בפסוק
המכר "מה טבו אהליך יעקב משפנתיך
ישראל". בדיקה זריזה תראה לנו שצמד
השמות חוזר בברכותיו שמונה פעמים!
הדבר אומר דרשני, וכך נעשה...

לעלות על פנקס

בכנסתי הביתה בדיוק כשאבא עומד
על הסלם עם כלי העבודה ומנסה
להסביר לבן של השכנים איזה כלי
להביא לו מארגז הכלים להחלפת בית
המנוחה. "או, רזי, הגעת בדיוק בזמן!

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

וכמה לעשות. דבר אחד לא חייב העבד לדעת – למה לעשות. למה? כי כן האדון רוצה וזהו. עליו להיות ממשמע, לתת בו אמון ולבצע את דבריו בדיוק כפי שנוצטוה, ביעילות ובזריזות.

בן חכם ולאח אב

כעת נפנה לדמות השנייה, לבן: גם בן טוב וחכם מעגנו לבצע את דבריו של אביו, ובצורה הכי טובה שאפשר, אלא שאצלו מערכת היחסים עם אביו שונה בתכלית. בין העבד לרבו שורר יחס של יראה, ואילו הבן חש קרבה והזדהות גדולה עם אביו. את אהבת האב לבנו אי אפשר בכלל לתאר. הבן אינו מבצע את הוראות אביו רק מתוך הכנעה ופחד אלא מתוך רצון טוב ושתפות. הוא מרגיש בביתו.

יותר מכך, הבן מרשה לעצמו לפעמים לחרג משורת הדין ולעשות עבור אביו גם פעולות שלא נצטוה עליהן במפורש. למה? כי הוא ואביו הם דבר אחד, הם 'באותו ראש'. הוא יכול לשער מה אבא אוהב ומה ישמח אותו. איך אומרים? הוא 'מגדיל ראש'. ואם יטעה? גם זה לא נורא, הרי הכל נשאר במשפחה. האם אבא יפסיק להיות אבא שלי? במקרה הצורך יחלץ הבן לעזרת אביו ועד שישליך את חזיו מנגד עבורו.

אב כפ'נס אב נל'נס

כפי שבטח כבר הבנתם, דמויות הבן

מאיש עצמאי להיות משעבד לרבו, לגור בביתו, ולבצע את כל הוראותיו ופקדויותיו. כל סכום שירויח מגיעתו יגיע לידי ש'ל רבו. מדוע עושה זאת העבד לעצמו? האם רק בגלל שחסר לו כסף הוא מעדיף לוותר על חרותו וחרות משפחתו? בנראה שלא. איך אני יודע? כי אם הבעיה הייתה רק הכסף שחסר לו אני מניח שהיה יוצא לשוק, מחפש ומוצא עבודה ומרויח את שכרו בכבוד. אלא מה? זו בדיוק הבעיה שלו. הוא יודע שעבורו חפש הוא נזק כי הוא לא יודע לנהל לעצמו ולמשפחתו חיים תקינים. לדגמה, יש אנשים, לא עלינו, שהתרגלו לשתיה של משקאות חריפים בכמויות גדולות עד שהתמכרו לכך. אתם זוכרים מפורים איך נראה מי ששתה כוס הגוה? תתארו לכם אדם שאצלו כל ערב נראה כך. אתם חושבים שיוכל לדאג לילדיו או לקום למחרת בבקר לעבודה?

זו הסבה שאדם כזה מוכר את עצמו לעבדות. הוא בא ואומר: "רבותי, אני צריך עזרה. אני לא מסגל לנהל את חיי בעצמי, מישהו מבחוץ חייב לעזור לי לצאת מחיי ההפקרות ולהעלות אותם על מסלול חיים מתקן". באשר יכנס העבד לרשותו של האדון ויתמסר אליו, והפונה היא לאדון צדיק שבאמת רוצה לעזור לו, יוכל האדון לספק לו מסגרת נאותה שתכונן אותו. הוא יאמר לו בדיוק מה לעשות, איך לעשות, מתי לעשות

לְקַח וְיִלְכָּא

כָּבֵד נחשֶׁתֶם? צֶמֶד השמות
שְׁמִשְׁתִּמֶשׁ בּו בלעם הרשע, יַעֲקֹב
וְיִשְׂרָאֵל, מִבֵּטָא אֶת שְׁתֵּי דְרָכֵי הָעֲבוּדָה.
יַעֲקֹב הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי הַיּוֹרֵד
בְּעֲבוּדָתוֹ בְּעוֹלָם עַד לְמָטָה, עַד הָעֵקֶב,
כְּעֶבֶד הַעוֹשֶׂה אֶת מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל רַבּוֹ
בְּהִכְנָעָה. "אַל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב".
יִשְׂרָאֵל הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי שֶׁעֲבוּדָתוֹ
אֶת ה' הִיא מִתּוֹךְ הַזְדָּהוּת וְתַעֲנוּג, וְשְׁמוֹ
— יִשְׂרָאֵל אוֹתִיּוֹת שִׁירָאֵל — מִבֵּטָא אֶת
נְעִימוּתָהּ.

מָה מִבִּין הַשְּׁנַיִם עֲדִיף?

בְּחִסְדֵּיּוֹת מִבָּאָר שְׁיִשְׁנָה מִדְּרָגָה
שְׁלִישִׁית, שְׁאִינָה עֶבֶד וְאִינָה בּוֹ, אֱלֹא
בְּעֶצֶם שְׁלֻבָּם שֶׁל שְׁנֵי הַהִפְכִּים יַחַד
— "בּוֹ שְׁנַעֲשֶׂה עֶבֶד". כֹּאשֶׁר אֲנִי עוֹבֵד
אֶת ה' מִתּוֹךְ הַזְדָּהוּת מְלֹאָה, אֲנִי מַגִּיעַ
בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר לַהֲפָרָה עוֹד יוֹתֵר עֲמֻקָּה:
גַּם לְאַחֵר כָּל הַהֲשֻׁגוֹת שֶׁלִּי אִינִי יוֹדֵעַ
כְּלוּם וְאֲנִי עוֹבֵד אֶת ה' כְּעֶבֶד. עֶבֶד מְסוּג
זֶה אִינוֹ הָעֶבֶד הַפְּשׁוּט, אֱלֹא עֶבֶד שְׂזוּכָה
לְתֹאֵר "עֶבֶד נֶאֱמָן", שֵׁישׁ לוֹ הַתְּמַסְרוּת
כְּבֹן לְאֲבִיו. כֹּאשֶׁר ה' מוֹנֶה אֶת מַעֲלוֹתָיו
שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ הוּא מְכַנֶּה אוֹתוֹ בְּכִנּוּי
זֶה — "לֹא כֹן עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי
נֶאֱמָן הוּא".

שְׁנֻזָּפָה לִהְיוֹת עֲבָדֵי ה' וּבָנָיו כְּאֶחָד!
שִׁבְתָּ שְׁלוֹם וּמִבְרָךְ!

נ?

וְהָעֶבֶד הוּא בְּעֶצֶם שְׁתֵּי דְרָכִים בְּעֲבוּדָת
ה' — "אִם כְּבָנִים אִם כְּעֲבָדִים". הַבְּסִיס
לְעֲבוּדַת ה' שֶׁל כָּל יְהוּדִי הִיא עֲבוּדַת
עֶבֶד. עָלֵי לַהֲתַמְסַר לַה' וּלְקַבֵּל עַל
עֲצָמֵי לְבָצֵעַ כָּל מָה שְׁיֵאמַר לִי לַעֲשׂוֹת.
זוֹ קִבְּלַת עַל פְּשׁוּטָה, וְהִיא קוֹמַת הַבְּסִיס
לְכָל הַקּוֹמוֹת שְׁאֵרְצָה לְבָנוֹת מֵאַחֵר
יוֹתֵר עַל גְּפִיָּה.

שְׁלֵב ב' בְּעֲבוּדַת ה' הוּא עֲבוּדָה
מִתּוֹךְ הַזְדָּהוּת וְאַהֲבָה, כְּפִי שְׁנוּהַג הֵבֵן
עִם אֲבִיו. חֲשׁוֹב לִי לְהִבִּין אֶת הַטְּעָמִים
וְהַסְּבוֹת, מִשׁוּם שְׁאֲנִי רוֹצֶה לַהֲזָהוּת,
לַפְּעַל מִתּוֹךְ חֲשֶׁק וְתַעֲנוּג. אֲנִי פוֹעֵל
אֲפִלוּ לִפְנִים מִשׁוּרַת הַדִּין, מֵעֶבֶר לְמָה
שְׁנִתְּבַקְשְׁתִּי.

בְּחִסְדֵּיּוֹת מִבָּאָר, שֵׁישׁ בְּכָל אַחַת
מִן הַדְּרָכִים יִתְרוֹן שְׁאִין בְּחִבְרָתָהּ.
הַיִּתְרוֹן הַגָּדוֹל בְּעֲבוּדַת הָעֶבֶד הוּא
הַנְּאֻמָּנוּת. עֶבֶד ה' מְגַלֶּה כַּחוֹת שֶׁל
אֱמוּנָה הַמֵּאֲפָשְׂרִים לוֹ לָלֶכֶת אַחֲרֵי ה'
בְּתַמִּימוּת וּלְבַצֵּעַ בְּדִיוֹק אֶת מָה שְׁצָרִיף.
כֹּךְ בְּטוּחַ הָעֶבֶד שְׁאִינוֹ מְזִיף וְשְׁאִינוֹ
פוֹעֵל רַק מִתּוֹךְ מְנִיעִים אִישִׁיִּים לְטוֹבַת
עַצְמוֹ. בְּקִצּוֹר: מְחִיבוֹת!

לְעֻמַּת זֹאת, יִתְרוֹנוֹ שֶׁל הֵבֵן הוּא
בְּעֻמָּק הַהַזְדָּהוּת שֶׁלוֹ עִם ה'. "חֲבִיבִים
יִשְׂרָאֵל שְׁנֹקְרָאוּ בָּנִים לְמָקוֹם", "בְּנֵי
בְּכָרִי יִשְׂרָאֵל". ה' יִתְבָּרַךְ אִינוֹ מַעֲנֶנּוּ רַק
בְּתוֹצָאוֹת הִיבְשׁוֹת, שְׁנַעֲבַד אוֹתוֹ כְּמוֹ
מְכוֹנָה אוֹטוֹמַטִית. הוּא רוֹצֶה אֶת הַכּוֹנֶה,
אֶת הַלֵּב וְהַמּוֹחַ שְׁלָנוּ.

אתה לא מכיר את הפוטנציאל שלך! כל

אחד מכיר את המצב שלו בהווה, ויודע שהוא יכול 'למתוח' את עצמו יותר – להוציא מעצמו מה שטמון בו בכח ולהביא אותו לידי פועל. אבל מעבר לפוטנציאל הקרוב, שאפשר כמעט לחוש בקיומו, יש פוטנציאל רחוק וכמוס יותר, שאי אפשר לחוש בו אבל צריך להאמין בו. את האמונה איננו צריכים בשביל מה שאנו רואים ויודעים, בשביל המצב בהווה – האמונה מתמקדת בפוטנציאל העתידי, וככל שהוא נעלם יותר כך נדרשת אמונה חזקה יותר כדי לגלותו. כדי למלא את שליחותנו בעולם עלינו לאמץ לעצמנו תכונות חשובות – **אמונה** בה' ובטוב שקיים בכל העולם, **מסירות** לתפקיד ודבקות במטרה, **דאגה** לזולת ו**אחריות** למלא את מה שהוטל עלינו. את כל התכונות הללו צריך להביא לידי ביטוי באופן הכי מלא, מעל ומעבר למוכר לנו ואפילו למעלה מן המשועה. השיעור הראשון בגליון השבוע הוא דוגמה נפלאה לשיעור שיסודו 'עבודה' – לימוד תכונות הכרחיות לחיי-שליחות מתוך התבוננות ברבי. אך דווקא ה'השכלה' שבו, בפירוט והעמקה בכל התכונות הללו, מסייעת להפנים אותן ומדרבנת את האדם לחשוף עוד ועוד מהטוב הסמוי שטמן בו בורא עולם.

עת לפירוי!

ימי
הקמפיין
ד'-ו' אב

